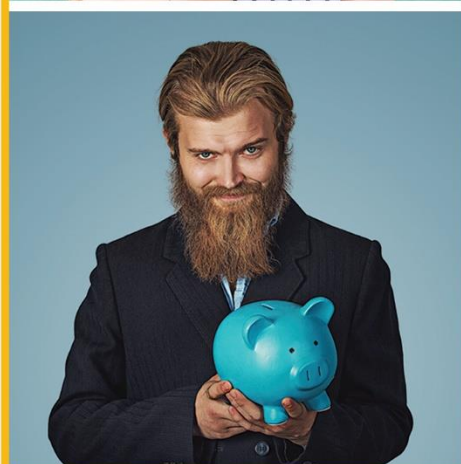
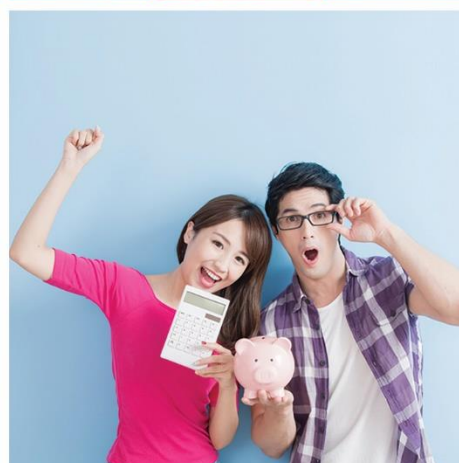
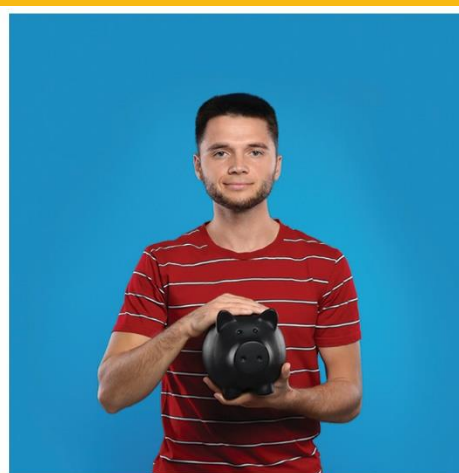

MONEY & LIFE SKILLS

financial capability made easy

Finančná gramotnosť a životné zručnosti

Sprievodca
pre
školiteľ'ov

Projekt: "Money & Life Skills - Financial Capability Made Easy"

"Money & Life Skills – finančná gramotnosť a životné zručnosti"

Číslo projektu: 2018-1-PL01-KA204-050804

Tento projekt bol financovaný s podporou Európskej komisie.

Táto publikácia (tento dokument) reprezentuje výlučne názor autora a Komisia nezodpovedá za akékoľvek použitie informácií obsiahnutých v tejto publikácii (v tomto dokumente).

OBSAH

1.	ÚVOD	4
2.	KONCEPT MONEY & LIFE SKILLS	5
3.	METODOLOGICKÝ PRÍSTUP	6
4.	DIDAKTICKÉ PRINCÍPY	7
5.	VZDELÁVANIE SPOTREBITEĽOV	8
6.	ŠTRUKTÚRA PRÍRUČKY	10
7.	VŠEOBECNÉ LEKCIE	11
7.1	<i>Téma 1: Naše príjmy</i>	11
7.2	<i>Téma 2: Potreby verzus želania</i>	14
7.3	<i>Téma 3: Ako zostaviť rozpočet domácnosti a ako sa pritom vyhnúť nedostatkom</i>	16
7.4	<i>Téma 4: Dôležitosť dobrých návykov pri míňaní</i>	18
7.5	<i>Téma 5: Nákupné praktiky</i>	20
7.6	<i>Téma 6: Kontrola výdavkov</i>	23
7.7	<i>Téma 7: Nastavenie cieľov a základy sporenia</i>	24
7.8	<i>Téma 8: Spôsoby šetrenia</i>	26
7.9	<i>Téma 9: Všeobecné odporúčania pre sporenie</i>	27
7.10	<i>Téma 10: Ako si vytvoriť plán sporenia</i>	29
7.11	<i>Téma 11: Možnosti sporenia v oficiálnych finančných inštitúciách – sporenie v bankách</i>	30
7.12	<i>Téma 12: Zvládanie dlhu – s pôžičkami zaobchádzajte opatrne</i>	31
7.13	<i>Téma 13: Náklady na pôžičky</i>	33
7.14	<i>Téma 14: Úroky a inflácia</i>	35
8.	ŠPECIFICKÉ CVIČENIA	37
8.1	<i>Moje prvé auto</i>	37
8.2	<i>Manželstvo</i>	40
8.3	<i>Prenájom bytu</i>	43
8.4	<i>Kúpa domu</i>	45
8.5	<i>Čakáme dieťa</i>	48
8.6	<i>Rozvod</i>	51
8.7	<i>Strata zamestnania</i>	53
8.8	<i>Nehoda / Choroba</i>	56
8.9	<i>Využívanie práv spotrebiteľa</i>	59

8.10	<i>Dôchodok</i>	61
8.11	<i>Mobilný telefón</i>	63
8.12	<i>Prázdniny</i>	65
8.13	<i>Štúdium</i>	68
8.14	<i>Nedostať sa na čiernu listinu</i>	71
8.15	<i>Hľadanie pomoci / plánovanie</i>	73
8.16	<i>Zmena kariéry</i>	75
8.17	<i>Šatník</i>	78
8.18	<i>Pomoc starším príbuzným</i>	81
8.19	<i>Úspory</i>	84
8.20	<i>Domáce zvieratko</i>	88
8.21	<i>Ako si usporiadať výdavky / domácnosť</i>	90
8.22	<i>Investície</i>	93

1. ÚVOD

Táto príručka je primárne určená ako učebný materiál pre lektorov/školiteľov pri výučbe cieľovej skupiny projektu, t. j. mladých dospelých - znevýhodnených nízkym príjmom. Poskytuje dodatočné didaktické informácie pre moduly – príbehy zo života (IO2), ktoré sa považujú za najdôležitejšie pre túto cieľovú skupinu. Cieľom príručky je predstaviť osnovu Modulov životných zručností a finančnej gramotnosti a ďalších súvisiacich zručností školiteľom, ktorí budú tieto aktivity neformálneho vzdelávania realizovať.

Program školení vychádza z výsledkov prieskumov, ktoré sa uskutočnili vo všetkých partnerských krajinách v prípravnej fáze projektu. Témy, štruktúra aj metodika boli vďaka tomu vypracované podľa skutočných potrieb cieľovej skupiny projektu.

2. KONCEPT MONEY & LIFE SKILLS

Tréningová koncepcia Money & Life Skills sa zameriava na konkrétne a reálne situácie mladých dospelých s ekonomickým znevýhodnením – nezamestnaných, alebo zamestnaných s príjmom nižším než je priemer EÚ. Na rozdiel od konvenčných iniciatív zameraných na finančnú gramotnosť, ktoré k tvorbe rozpočtu, sporeniu, úverom, a podobne pristupujú skôr teoreticky, sa obsah programu Money & Life Skills vzťahuje k reálnym situáciám a problémom týkajúcim sa troch oblastí:

1. **riadenie príjmov a výdavkov domácnosti**
2. **plánovanie budúcnosti**
3. **príprava na najhoršie scenáre**

Podľa toho sú stanovené ciele programu odbornej prípravy:

- Zvýšiť informovanosť účastníkov ohľadom ich každodenných výdavkov a analyzovať, čo v rámci svojich súčasných výdavkových návykov robia dobre, a čo zle.
- Zlepšiť schopnosť účastníkov plánovať a určovať si priority; zlepšiť ich schopnosť prijímať správne finančné rozhodnutia, pochopiť koncept hodnoty za peniaze a spotreby s využitím konkrétnych nástrojov na krátkodobé a dlhodobé plánovanie.
- Rozvíjať ich zmysel pre sporenie a investovanie. Cieľom je, aby pochopili hodnotu a začali uplatňovať prístupy, ktoré pomôžu so sporením a investovaním aj u cieľovej skupiny s nízkym príjmom.
- Rozvíjať schopnosti posúdiť riziká spojené s úvermi a zadlžením. Zadlženosť je často výsledkom chýbajúceho plánovania, vysokých úrokových sadzieb a neinštitucionálnych pôžičiek. Preto je potrebné vzdelávanie v oblasti posudzovania rizika pôžičiek či zadlženia sa.

3. METODOLOGICKÝ PRÍSTUP

Pokiaľ ide o metodologický prístup, hlavným cieľom bolo vybrať témy a vytvoriť kurz na základe skutočných prípadov zo života, ku ktorým sa účastníci školenia budú vedieť vzťahovať, ktoré sú blízke ich prostrediu a ktoré reflektujú ich priority.

V prípade zmiešaného vzdelávania je kľúčová aktívna účasť študentov. Len tak je možné udržať ich motiváciu, zabezpečiť úspech a efektívnosť projektu, udržateľnosť jeho výsledkov a ich očakávaný vplyv. Zámerom je, aby si každý študent uvedomoval konkrétne výhody, ktoré preňho vyplývajú z účasti na tomto vzdelávacom programe.

Odporúčame preto tieto prístupy:

- **Brainstorming:** účastníci slobodne a nezaujato vyjadrujú svoje názory na danú tému. Tie sa potom zhromažďujú a používajú v ďalšom procese učenia.
- **Tímová práca:** účastníci vytvoria tímy. Takto môžu zohrávať aktívnu úlohu v procese učenia a zároveň sa učia hodnotiť sami seba. Uvedomujú si tiež, že všetci môžu mať cenný prínos k procesu vzdelávania, pričom rešpektujú ostatných členov tímu a umožňujú im vyjadriť svoje názory.
- **Simulácia:** účastníci si „predstavujú“ a „konajú“, akoby boli na určitom mieste a za určitých okolností. To im pomôže, aby sa cítili istejšie, keď vyjadrujú svoje názory a tiež zlepšiť prípadnú reakciu na podobné situácie v skutočnosti.
- **Hranie rolí:** účastníci a/alebo školitelia sú „hercami“ v skutočných alebo potenciálne skutočných situáciách, ktoré im pomocou verbálnych a neverbálnych metód pomáhajú vyjadriť ich vedomosti alebo názory a spôsoby kontaktu.

4. DIDAKTICKÉ PRINCÍPY

Implementácia koncepcie kurzu Money & Life Skills vychádza aj z týchto základných didaktických princípov vo vzdelávaní dospelých:

1. **Vzdelávací proces zameraný na účastníkov.** Lepšie sa učíme, keď sa na vzdelávacom procese aktívne zúčastňujeme. Účastníci školenia sú dospelí, rovnako ako školiteľ. Majú životné skúsenosti a predchádzajúce vedomosti, ktoré sú cenné pre diskusiu a riešenie tém školenia. Okrem toho, ako mladí dospelí môžu prijímať rozhodnutia v súvislosti s procesom školenia a môžu vyjadriť svoje názory a nápady na to, ako by sa tento proces dal uľahčiť a zlepšiť.
2. **Vedomosti majú spoločenský význam.** Účastníkov skôr zaujímajú o vzdelávanie v oblastiach, ktoré sa týkajú ich každodenného života a vzdelávacieho procesu sa zúčastňujú radšej, keď sa zaoberá situáciami, s ktorými stretávajú často stretávajú a vidia podobnosti so svojím životom.
3. **Princíp integrácie.** Vedomosti sú a zostávajú otvorené. Po prvé, proces školenia by mal byť prispôsobený životným podmienkam a potrebám dospelých a po druhé, vzdelávanie je nepretržitý proces, a to aj po skončení kurzu.

5. VZDELÁVANIE SPOTREBITEĽOV

Náš vzdelávací systém sa skôr zameriava na to, aby poskytol zručnosti, ktoré študentom umožnia získať dobrú prácu a stály príjem. Naopak, veľmi málo pozornosti sa venuje tomu, ako dobre míňať peniaze.

Ilustrácia: Finnish Competition and Consumer Authority (Fínsky úrad pre hospodársku súťaž a ochranu spotrebiteľa)

Ciele a zámery koncepcie Money & Life Skills možno chápať aj ako príspevok k spotrebiteľskému vzdelávaniu.

Wikipédia definuje spotrebiteľské vzdelávanie ako „prípravu jednotlivca na to, aby bol schopný prijímať informované rozhodnutia, pokiaľ ide o nákup produktov v spotrebiteľskej kultúre“.

Koncepcia Money & Life Skills sa snaží obsiahnuť aj nové dimenzie spotrebiteľského vzdelávania. Jedným z kľúčových aspektov tohto nového prístupu je zaistiť, aby sa zohľadňovali aj aspekty udržateľnej spotreby.

V našich vzdelávacích moduloch sme sa snažili všade, kde to bolo možné, odkazovať na štyri piliere trvalo udržateľného rozvoja, ako ich definovala Brundtlandovej komisia.

- **Ekologická udržateľnosť** – spotreba by mala byť v súlade s prírodnými procesmi, diverzitou a zásadami zachovania a udržiavania prírodných zdrojov. Najväčšími výzvami v oblasti ekologickej udržateľnosti sú: ako spomaliť zmenu klímy, chrániť biodiverzitu a udržateľne využívať prírodné zdroje.
- **Hospodárska udržateľnosť** si vyžaduje, aby bol rozvoj ekonomicky efektívny a spravodlivý.
- **Sociálna udržateľnosť** znamená zlepšenie schopnosti ľudí riadiť svoj život a posilnenie ich sociálnej identity. Spotreba nesmie byť v rozpore s týmito cieľmi. Medzi výzvy v tejto oblasti patrí napríklad rast populácie, chudoba, dostupnosť potravín a zdravotnej starostlivosti, rovnosť medzi pohlaviami, poskytovanie vzdelávania a zvládanie účinkov médií na spoločnosť.
- **Kultúrna udržateľnosť** si vyžaduje, aby spotreba bola v súlade s kultúrou a hodnotami. Medzi výzvy v tejto oblasti patrí zblížovanie kultúr, médií a komercializácie, ako aj komercializácia sociálnych médií.

6. ŠTRUKTÚRA PRÍRUČKY

Ako už bolo uvedené, obsah učebnice **Money & Life Skills** sa týka reálnych situácií a otázok súvisiacich s tromi oblasťami:

1. riadenie príjmov a výdavkov domácností
2. plánovanie budúcnosti
3. príprava na najhoršie scenáre

Nasledujúca tabuľka poskytuje prehľad skutočných situácií. Veľa toho, ako zvládať rôzne výdavky v domácnosti. Cieľovou skupinou školenia sú mladí dospelí so znevýhodnením. Aby sme zvýšili ich motiváciu učiť sa, rozhodli sme sa predstaviť im množstvo rôznych životných situácií. Hoci väčšina týchto príbehov sa dá zhrnúť pod tému domáceho rozpočtu, každý študent môže mať iné priority. Jeden z nich si možno chce kúpiť auto, zatiaľ čo iný sa chystá ženiť, alebo sa čoskoro stane rodičom. Motivovať ich pre hlbší ponor do detailov sa dá len tak, že im predostrieme situáciu, ktorá je blízka ich osobnej životnej skúsenosti.

RIADENIE PRÍJMOV A VÝDAVKOV DOMÁCNOSTÍ	PLÁNOVANIE BUDÚCNOSTI	PRÍPRAVA NA NAJHORŠIE SCENÁRE
1. Moje prvé auto	10. Dôchodok	6. Rozvod
2. Manželstvo	13. Štúdium	7. Strata zamestnania
3. Prenájom bytu	16. Zmena kariéry	8. Nehoda/choroba
4. Kúpa domu	19. Úspory	14. Nedostať sa na čiernu listinu
5. Čakáme dieťa	22. Investície	15. Hľadanie pomoci/plánovanie
9. Využívanie práv spotrebiteľa		18. Pomoc starším príbuzným
11. Mobilný telefón		
12. Prázdniny		
17. Šatník		
20. Domáce zvieratko		
21. Ako si usporiadať výdavky/domácnosť		

Keďže materiály vyvinuté v rámci tohto projektu sa budú používať v rôznych typoch kurzov, táto príručka obsahuje namiesto štandardizovaného učebného plánu rôzne bloky, ktoré môžu školitelia použiť podľa potreby.

Prezentácia cvičení je rozdelená na dve veľké časti:

1. Všeobecné lekcie a cvičenia, ktoré sa týkajú všeobecnejších tém a týkajú sa viacerých reálnych situácií prezentovaných na elektronickej platforme.
2. Konkrétne poznámky a cvičenia, ktoré sa týkajú každej z 22 reálnych situácií.

7. VŠEOBECNÉ LEKCIE

7.1 Téma 1: Naše príjmy

Výstupy tejto témy sú:

- Účastník školenia dokáže identifikovať rôzne zdroje rodinných príjmov.
- Účastník školenia rozlišuje nové možnosti individuálneho/rodinného príjmu vo vzťahu k rodinným hodnotám.
- Účastník školenia chápe, ktoré príjmy možno brať ako tie „na míňanie“.
- Účastník vie definovať a rozlíšiť pravidelný a nepravidelný príjem.

Návrhy pre školiteľov

Urobte krátky úvod k téme. Opýtajte sa účastníkov, čo im napadne, keď počujú slovo „príjem“, a čo pre nich znamená. Požiadajte ich, aby uviedli príklady týkajúce sa „príjmu“. Tieto informácie použite pri predstavovaní témy. Overte si, či účastníci novým informáciám, ktoré im predkladáte. Ak treba, uveďte nové príklady a znovu ich vysvetlite. To isté urobte s pojmom „rozpočet“. Uistite sa, že všetci účastníci rozumejú a používajú tieto hlavné pojmy a prisudzujú im rovnaký význam.

Rozpočet je nástroj na analýzu financií. Používateľom umožňuje revidovať zdroje, plánovať výdavky a spravovať svoje financie, aby mohli plniť svoje mesačné záväzky. Rozpočet poskytuje odpovede na dve hlavné otázky:

1. Míňam viac, ako zarábam?
2. Koľko si môžem dovoliť minúť?

Pri zostavovaní rozpočtu by sa preto malo začať uvedením všetkých dostupných zdrojov.

Aby účastníci školenia pochopili, ako plánovať dopredu a míňať rozumne, musia byť najprv schopní preskúmať a naplánovať zdroje, ktoré majú k dispozícii na míňanie.

Cvičenie 1: Sumarizácia vašich príjmov

Koľko si môžete dovoliť mesačne minúť bez toho, aby ste skončili v dlhoch?

Aby ste mohli odpovedať na túto dôležitú otázku, musíte najprv vedieť, koľko máte mesačne k dispozícii. Poznáte túto sumu? Aký je jej zdroj? Ste si istí, že sú v nej zahrnuté všetky potenciálne príjmy, alebo ste zabudli na nejaké zdroje, napr. vreckové? Aby ste získali presnejší prehľad o svojich príjmoch, môžete urobiť jednoduché cvičenie.

Vytvorte si tabuľku so samostatnými riadkami pre každý zdroj príjmu (napr. plat/príspevok, štipendium/grant, vreckové, študentská pôžička, atď.), ktorý dostávate každý mesiac. Zamyslite sa nad príjmami za posledný mesiac a do ďalšieho stĺpca zapíšte súčet príjmov pochádzajúcich z jednotlivých zdrojov. Všetky príjmy spočítajte a krátko sa zamyslite nad svojím celkovým mesačným príjmom.

Odkaz na kalkulačku k tomuto cvičeniu:

<https://training.moneylifeskills.eu/calc/index.php?localize=sk>

Cvičenie 2: Sumarizácia príjmov vašej domácnosti

Vašou ďalšou úlohou je vypočítať celkový mesačný príjem domácnosti.

Do tabuľky, ktorú ste začali kresliť, pridajte samostatné stĺpce pre každého člena domácnosti (manželku/manžela, deti, spolubývajúceho atď.). Pridajte riadky pre rôzne zdroje príjmov, zadajte sumy, vypočítajte jednotlivé príjmy a zráťajte celkový mesačný príjem na úrovni domácnosti.

Odkaz na kalkulačku k tomuto cvičeniu:

<https://training.moneylifeskills.eu/calc/index.php?localize=sk>

Rozprávajte sa o dvoch hlavných kategóriách príjmov – pravidelných a nepravidelných príjmoch.

Opäť požiadajte účastníkov, aby sa podelili o názory na význam slov „pravidelný“ a „nepravidelný“. Najprv ich požiadajte, aby vysvetlili, ako tieto kategórie chápu, a uviedli príklady. Vysvetlite im, že je dôležité povedať, čo si myslia, a že neexistujú správne alebo nesprávne odpovede. Je dôležité dospieť k tomu, aby sa zjednotili pojmy, ktoré bude skupina používať počas celého kurzu. Vysvetlite im nasledovné:

Pravidelné príjmy zvyknú na účet prichádzať pravidelne, riadne, v presnom čase alebo v určitý deň mesiaca/roka. Môžeme s nimi počítať a plánovať na ich základe. Platy, štipendiá, prídavky na deti alebo iné podobné príspevky sú (alebo by aspoň mali byť) pravidelnými príjmami.

Nepravidelné príjmy sú zdroje, ktoré získavame len z času na čas. Nepravidelné príjmy pochádzajú napríklad z príležitostnej práce, sezónnych brigád či jednorazovej platby grantu alebo finančnej podpory.

Tieto príjmy sa sčítajú v časti rozpočtu jednotlivca/domácnosti, v ktorej zhrniete všetky dostupné zdroje.

Cvičenie 3: Rozlišovanie medzi pravidelnými a nepravidelnými príjmami

Pozrite sa na zoznam (do tabuľky) príjmov. Ktoré z príjmov, ktoré ste zaznamenali, sú pravidelné? Zvýraznite ich farbou alebo podčiarknutím.

Zahrnuli ste do tabuľky aj nepravidelné príjmy? Máte vy, alebo členovia vašej rodiny nejaké dodatočné nepravidelné príjmy?

Odkaz na kalkulačku k tomuto cvičeniu:

<https://training.moneylifeskills.eu/calc/index.php?localize=sk>

Cvičenie 4: Príjem domácnosti

Požiadajte členov svojej domácnosti, aby sa zamysleli nad svojimi obvyklými dodatočnými/nepriavidelnými príjmami. Ak vám nevedia povedať mesačnú sumu, opýtajte sa ich, koľko si takto zarobia za rok. Prerátajte to na zárobok za mesiac. Pripočítajte príslušnú sumu k príjmom každého člena domácnosti (vrátane príjmov účastníka) a potom vyrátajte celkový mesačný príjem domácnosti.

Odkaz na kalkulačku k tomuto cvičeniu:

<https://training.moneylifeskills.eu/calc/index.php?localize=sk>

Otázky, nad ktorými sa môžete zamyslieť a otvoriť ich na školení s ostatnými účastníkmi:

- Koľko príjmov je k dispozícii na výdavky (jednotlivca aj domácnosti)
- Na čo zvyčajne míňame peniaze? Uveďte niekoľko príkladov.

7.2 Téma 2: Potreby verzus želania

Výstupy tejto témy sú:

- Účastník školenia dokáže vysvetliť rozdiel medzi potrebami a želaniami (na príkladoch).
- Účastník školenia vie svoje vysvetlenie zdôvodniť.
- Účastník školenia pochopí, prečo nákup istých vecí dokáže naplniť potrebu aj želanie.

Návrhy pre školiteľov

Skôr než načnete novú tému, požiadajte účastníkov školenia, aby sa vrátili k svojim zoznamom príjmov domácnosti a znovu sa zamysleli nad celkovou sumou a čiastkou, ktorú podľa nich môžu minúť na výdavky. Vysvetlite im, že nasledujúce cvičenie môžu využiť na to, aby z toho vyvodili závery a použili ich v praxi.

Školiteľ by potom mal uviesť príklad zoznamu príjmov domácností, ktoré účastníci môžu analyzovať. Dobrovoľníci môžu poskytnúť svoje vlastné príklady.

Cvičenie : Ako mŕňame?

Požiadajte účastníkov, aby si zahrli hru. Ak účastníci váhajú a nie je dosť dobrovoľníkov, do hrania rolí sa môže/môžu zapojiť aj školiteľ/školitelia. Na základe uvedeného príkladu príjmov domácnosti a usmernení by mali simulovať proces rozhodovania domácnosti o výdavkoch. Každý člen domácnosti by mal konať podľa osobných výdavkových plánov, vyjednávať a snažiť sa ostatných členov presvedčiť, aby s ním súhlasili. Ostatní účastníci školenia by mali pozorovať a robiť si poznámky či pripraviť komentáre.

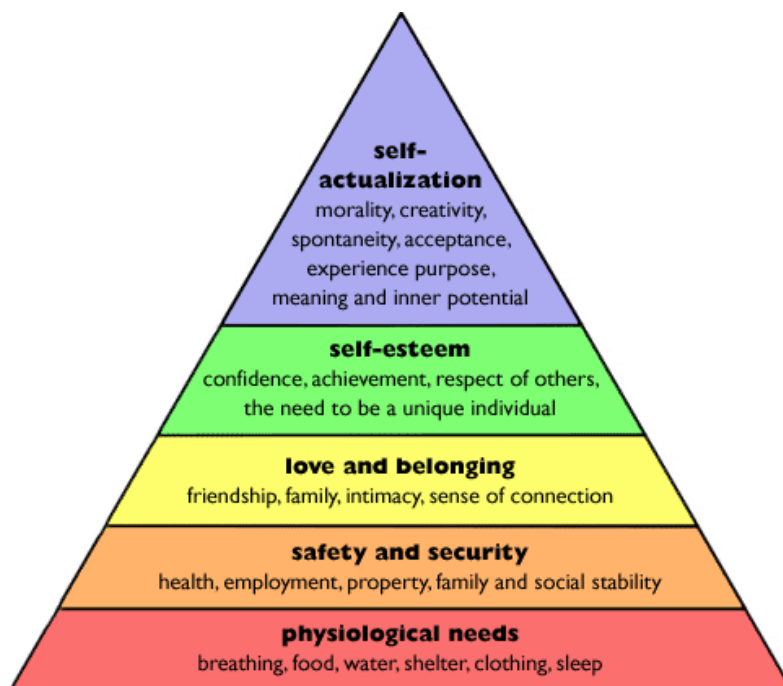
Po skončení hrania rolí by mala nasledovať skupinová diskusia zameraná na konanie aktérov a jeho dôvody.

Po tom, čo účastníci školenia vysvetlia svoje názory a skupinová diskusia sa skončí, vysvetlite im rozdiel medzi potrebami a želaniami.

Zvyčajne hovoríme o piatich základných kategóriách potrieb:

1. Fyziologické
2. Bezpečnosť
3. Láska/spojenie
4. Sebaúcta
5. Seberealizácia

Grafický ekvivalent sa nazýva Maslowova hierarchia potrieb.

Zdroj: <https://giusepegianni.wordpress.com/2012/08/23/the-hierarchy-of-needs-maslows-theory-of-motivation/>

Potreby sa vzťahujú na široké kategórie produktov/služieb, t. j. jednu potrebu môžu uspokojiť rôzne veci. Napríklad potreba bezpečia, presnejšie domova alebo majetku, môže byť uspokojená viacerými spôsobmi: prenájomom bytu alebo domu, kúpou nehnuteľnosti, bývaním v ubytovni atď.

Priania sú určené presnejšie – zodpovedajú konkrétnemu výrobku/službe, alebo dokonca značke. Napríklad potreba pitia (smäd ako fyziologická potreba) sa konkretizuje v túžbe po vode, istého druhu džúsu atď.

Cvičenie: Rozlišovanie medzi potrebami a želaniami

Povedzte účastníkom, aby vytvorili dvojice/malé skupiny (v závislosti od štruktúry skupiny a úrovne gramotnosti účastníkov) na ďalšie cvičenie. Na základe toho, čo sa naučili o potrebách a želaniach, musia:

- rozpoznať a zapísať 1) potreby a 2) želania, ktoré boli spomenuté v hre v súvislosti s rozhodovaním o výdavkoch na úrovni domácnosti;
- identifikovať príklady potrieb a želaní na úrovni jednotlivca/domácnosti.

Po dokončení úlohy by účastníci mali diskutovať o tom, čo zistili.

Doplňujúca otázka pre skupinovú diskusiu: Premýšľajte o predmetoch, ktoré by mohli uspokojiť oboje – potrebu aj želanie.

7.3 Téma 3: Ako zostaviť rozpočet domácnosti a ako sa pritom vyhnúť nedostatkom

Výstupy tejto témy sú:

- Účastník školenia získa zručnosti, ako zostaviť rozpočet svojej domácnosti.
- Účastník školenia pochopí, aké vlastnosti by mal mať rozpočet, aby sa vyhol nedostatkom.
- Účastník školenia je spôsobilý pochopiť príčiny prípadného deficitu a prepočítať rozpočet.

Návrhy pre školiteľov:

Po prehodnotení potrieb a želaní sú účastníci pripravení zostaviť predbežný rozpočet. Mali by sa vrátiť k zoznamu príjmov domácnosti (vypracovanému v rámci Témy 1). Keď vedia, koľko peňazí mesačne zarobia, mali by uviesť potrebné výdavky. Príklady výdavkov, ktoré je potrebné zohľadniť, sú nasledovné:

- Výdavky spojené s domácnosťou (hypotéka, nájomné, splátka úveru atď. + elektrina, kúrenie, telefón, internet, komunálne služby)
- Potraviny a iné potreby – domáce potreby, kozmetika atď.
- Náklady na dopravu (benzín, údržba auta, poistenie auta alebo autobusový lístok atď.)
- Ostatné náklady: oblečenie, zábava, dovolenka atď.

Účastníkom stručne vysvetlite tieto kategórie. Spoločne o nich diskutujte a uistite sa, že im účastníci rozumejú. Prediskutujte aj tieto dve dôležité zásady:

- Niektoré výdavky sa nevyskytujú každý mesiac – napríklad poistka na auto, alebo návšteva zubára. Platia sa raz, alebo párkrát ročne. Nemožno ich však vylúčiť zo zoznamu výdavkov a zabudnúť na nich. Jedným zo spôsobov, ako si zabezpečiť dostatok peňazí na tieto výdavky, je zostaviť si zoznam všetkých výdavkov, ktoré sa vyskytujú len niekoľkokrát do roka, spočítať ich, vydeliť ich 12-timi a výsledok pridať do zoznamu mesačných výdavkov. Tak budete vedieť, koľko si treba na tieto účely odkladať. Ukážte to účastníkom na niekoľkých príkladoch.
- Neočakávané náklady zvyčajne spôsobujú rozpočtové nedostatky. Preto by ste si mali čo najviac šetriť na horšie časy, alebo do pohotovostného fondu. Požiadajte účastníkov, aby uviedli niekoľko príkladov neplánovaných výdavkov a nápadov, ako sa s nimi vysporiadať.

Cvičenie : Zostavenie predbežného rozpočtu domácnosti

Účastníci by mali vytvoriť tabuľku so zoznamom a sumami výdavkov domácnosti za posledný mesiac. Ako vzor môžu použiť tabuľku uvedenú nižšie.

Poznámka: Pri tomto cvičení môže školiteľ motivovať účastníkov, aby si priniesli nejaké účty, ktoré budú použité ako zdroj informácií. Prípadne môže školiteľ priniesť skutočné, alebo vymyslené účty.

Odkaz na kalkulačku k tomuto cvičeniu:

<https://training.moneylifefskills.eu/calc/index.php?localize=sk>

Keď účastníci cvičenie dokončia, mali by s pomocou školiteľa odpočítať celkové výdavky od celkových príjmov (3. cvičenie v téme 1) a individuálne sa zamyslieť nad tým, či sú s takouto situáciou spokojní, či majú úspory alebo deficit a aký je ich plán.

Po dokončení úlohy by mala nasledovať skupinová diskusia zameraná na:

- silné stránky rozpočtov domácností – zdieľanie poznatkov a skúseností a
- identifikované problémy a nápady na ich riešenie.

Potom by ste mali s účastníkmi prediskutovať možné nedostatky rozpočtu:

- Najprv identifikujte možné príčiny nedostatkov / potenciálneho deficitu: vznik neočakávaných nákladov, meškanie/pokles mesačných príjmov, nedokonalé sledovanie výdavkov atď. (Uveďte niekoľko príkladov a požiadajte účastníkov, aby sa podelili o svoje príklady a názory.)
- Potom prediskutujte, ako sa nedostatkom vyhnúť. Uistite sa, že účastníci rozumejú dôvodom potenciálneho deficitu a vedia, ako rozpočet prepočítať.

Lekcia by mala končiť diskusiou pod vedením školiteľa. Využite hodnotiace hry, dotazníky, rozhovory so spätnou väzbou atď., aby ste zistili, nakoľko sú študenti spokojní, aká efektívna bola ich skupinová práca, nakoľko boli úspešní pri dosahovaní cieľov, či sa naplnili ich očakávania, atď.

7.4 Téma 4: Dôležitosť dobrých návykov pri míňaní

Výstupy tejto témy sú:

- Účastník školenia vie, ako sledovať svoje výdavky.
- Účastník školenia chápe, aké je dôležité rozhodovať sa o výdavkoch racionálne.
- Účastník školenia je schopný uviesť príklady správnych výdavkových návykov.

Návrhy pre školiteľov:

Sledovanie výdavkov je jedným z kľúčových faktorov efektívneho zostavovania rozpočtu, pretože pomáha predchádzať nadmerným výdavkom, rozpočtovým schodkom a deficitom. Tu je niekoľko základných tipov, nad ktorými sa môžete zamyslieť spolu s účastníkmi školenia:

- Vychádzajte zo svojho rozpočtu.
- Každý deň si zaznamenávajte svoje výdavky a zaraďte ich do správnej kategórie. Zakaždým, keď na niečo miniete, odpočítajte sumu od dostupných peňazí. Takto zistíte, koľko peňazí vám zostáva na výdavky.
- Vyhnite sa dlhom – keď sa minú dostupné peniaze, prestaňte vytvárať výdavky.
- Z času na čas rozpočet revidujte – môže sa ukázať, že váš rozpočet je nereálny, alebo budete musieť presunúť peniaze medzi kategóriami.
- Na konci mesiaca upravte svoj rozpočet na nasledujúci mesiac. Po stanovení priorít (splátky dlhu, úspory) prejdite na ostatné výdavky. V niektorých oblastiach sa možno budete musieť uskromniť, ale stále by ste si mali vedieť každý deň zabezpečiť stravu.

Niektoré výdavky sa, našťastie, dajú znížiť rozumnejším rozhodovaním alebo prijatím správnych návykov. Účastníci by v tomto bode mali zrevidovať zoznam mesačných výdavkov svojej domácnosti a identifikovať problematické výdavky.

Cvičenie: Sledujte svoje výdavky

Účastníci sa musia vrátiť k zoznamu zistených mesačných výdavkov domácnosti. Ich úlohou je:

- Skontrolovať, či zahrnuli všetky možné výdavky (školiteľ pomôže tým, že uvedie niektoré bežné mesačné/ročné výdavky, ktoré mohli byť vynechané – napr. náklady spojené so vzdelávaním: poplatky, knihy, pomôcky).
- Pridať niektoré výdavky na ktoré sa mohlo zabudnúť, prepočítať celkové výdavky a konečný rozpočet: dodatočne ušetrené peniaze alebo nový deficit;

Označte výdavky, ktoré účastníci považujú za nadmerné, nepotrebné alebo problematické z iných dôvodov.

Odkaz na kalkulačku k tomuto cvičeniu:

<https://training.moneylifeskills.eu/calc/index.php?localize=sk>

Keď všetci účastníci dokončia túto úlohu, mala by nasledovať skupinová diskusia.

POZNÁMKA: V závislosti od úrovne gramotnosti, iných zručností a motivácie účastníkov možno cvičenie usporiadať rôzne. Školiteľ sa môže cvičenia zúčastňovať spolu s účastníkmi na konkrétnom príklade. Všetky prvky by mal napísať na tabuľu, rátať spoločne s účastníkmi a na záver viesť diskusiu.

Cvičenie: Revízia výdavkov – smerom k rozumnejším rozhodnutiam o výdavkoch a správny návykom

Účastníci by sa mali zamyslieť nad svojimi výdavkami za predchádzajúci týždeň. Ich úlohou je zapísať všetky položky ktoré v tomto období nakúpili, výdavky s tým spojené a vypočítať sumu. Ako vzor by mali použiť tabuľku uvedenú nižšie. Školiteľ by mal mať k dispozícii počítač s prístupom na internet alebo akúkoľvek inú možnosť skontrolovať ceny tovarov, ak si ich účastníci nepamätajú.

Odkaz na kalkulačku k tomuto cvičeniu:

<https://training.moneylifefskills.eu/calc/index.php?localize=sk>

Aby účastníci lepšie sledovali svoje výdavky a osvojili si správne návyky v oblasti výdavkov, mali by začať s malými krokmi. Nasledujúce cvičenie sa týka jedného z návykov, ktorý by sa mal stať ich rutinou.

Domáca úloha/cvičenie: Revízia výdavkov – k rozumnejším rozhodnutiam o výdavkoch

Účastníci by mali pracovať s rovnakou tabuľkou ako v predchádzajúcom cvičení, vytlačenú na hárku papiera. Po celý týždeň by ju mali mať pri sebe a sledovať všetky svoje výdavky. Na stretnutí o týždeň neskôr by mal školiteľ moderovať diskusiu, v ktorej si účastníci vymenia názory týkajúce sa tohto cvičenia. O túto skúsenosť sa môžu podeliť aj s ostatnými členmi svojej domácnosti.

7.5 Téma 5: Nákupné praktiky

Výstupy tejto témy sú:

- Účastník školenia získa zručnosti na zostavenie typického nákupného zoznamu a vysvetlenie svojich priorít.
- Účastník porozumie výhodám a nevýhodám rôznych typov obchodov.
- Účastník rozumie pojmu „hodnota za peniaze“.
- Účastník je schopný robiť rozumnejšie nákupné rozhodnutia, majúc na pamäti možnosť využitia kupónov, výpredajov, akcií atď.

Návrhy pre školiteľov:

Na začiatku tejto témy by sa účastníci mali zamyslieť nad predchádzajúcimi cvičeniami a ich výsledkami. Školiteľ by mal viesť skupinovú diskusiu zameranú na dve hlavné otázky:

- Ktoré výdavky sú problematické, a prečo?
- Ako sa postarať o tieto výdavky – ktorých z nich sa treba zbaviť (a prečo), ktoré treba znížiť alebo rozdeliť (ako)?

Podelite sa s účastníkmi o tipy týkajúce sa rozumnejšieho rozhodovania o výdavkoch, napr.:

- Možnosti úspory a kontroly mesačných výdavkov prostredníctvom uzatvárania zmlúv – napríklad, či a aký úžitok máte z uzatvorenia zmluvy s poskytovateľom mobilných telefónnych služieb/internetu.
- Nákupy v špecifických typoch obchodov – diskontné predajne potravín, outletry, second handy atď.

Cvičenie: Veľké a malé obchody – diskusia s reklamnými materiálmi

Rôzne typy obchodov poskytujú rôzne možnosti: menšie miestne obchody sú zvyčajne v blízkosti obytných oblastí a ponúkajú určité množstvo tovaru, zatiaľ čo väčšie obchody (napr. supermarkety) sú zvyčajne na okraji mesta, ale ponúkajú veľa tovaru. Cieľom tohto cvičenia je, aby účastníci v rámci diskusie zhodnotili tieto výhody a nevýhody. Školiteľ by mal priniesť niekoľko reklamných brožúr, letákov, katalógov atď. Účastníci si ich prezrú. Školiteľ potom začne diskusiu tým, že sa účastníkov opýta, ktorý z výrobkov v materiáloch by si kúpili, a prečo. Potom nasleduje ďalšia diskusia – účastníci by mali vyjadriť názory na výhody a nevýhody nákupu v malých, alebo veľkých obchodoch. Školiteľ by mal diskusiu moderovať a identifikované výhody a nevýhody napísať na tabuľu.

Povedzte účastníkom o merchandisingových aktivitách, ktoré sa využívajú na to, aby spotrebiteľia viac míňali, a opýtajte sa na ich osobné skúsenosti s nimi. Použite – v prezentácii, alebo si ich vytlačte – obrázky z internetového zdroja uvedeného v poznámke pod čiarou.¹

¹ <https://www.pointup.sk/visual-merchandising/co-je-to-vizualny-merchandising/>

Jedným z najlepších spôsobov, ako sa vyhnúť vyšším výdavkom, než bolo plánované, je vytvoriť si nákupný zoznam a držať sa ho. Preto sa nasledujúce cvičenie týka zostavenia nákupného zoznamu.

Cvičenie: Zostavenie nákupného zoznamu (simulácia)

Účastníci pracujú v skupinách (rozdelíme ich na základe štruktúry skupiny účastníkov, prípadne školiteľ cvičenie prispôsobí). Mali by hrať úlohu členov domácnosti a simulovať situáciu pred nákupom / odchodom do obchodu. Spoločne si sadnú a dohodnú sa na prioritách pri nakupovaní. Výsledkom procesu by mal byť nákupný zoznam na jeden týždeň s položkami zoradenými podľa priority.

Priority by mali označiť a zdôvodniť. Ďalej by mali vysvetliť, kde by nakupovali, ako by si naplánovali cestu do obchodu (napr. ak idú do supermarketu na väčší nákup, je potrebné zahrnúť náklady na dopravu; ako školiteľ majte na pamäti možnosti účastníkov ohľadom dopravy, skladovania atď.), čo by mali kúpiť ako prvé, čo urobiť so zvyškom peňazí. Tiež musia hovoriť o pláne B – čo sa stane, ak sa niektoré dôležité položky nekúpia, a aké sú dôsledky zmeny plánu.

Keď všetky skupiny úlohu dokončia, mal by nasledovať skupinový brainstorming pod vedením školiteľa.

Účastníci môžu toto užitočné praktické cvičenie vykonať aj v malých skupinách, aby získali informácie potrebné na zostavenie nákupného zoznamu.

Pri nákupe je dôležité dobre analyzovať pomer ceny a kvality. Nasledujúce cvičenie by malo účastníkom pomôcť lepšie pochopiť tento koncept.

Cvičenie: Využívanie príležitostí na rozumné nakupovanie

Školiteľ poskytne účastníkom rôzne brožúry so zľavami alebo kupónmi z miestnych supermarketov.

Prvou úlohou je vybrať si nejaký tovar (napríklad syr) a porovnať ceny v rôznych obchodoch. Školiteľ by im mal pomôcť skontrolovať cenu a vysvetliť, že ceny za rôzne množstvá/balenia sa navzájom líšia.

Druhou úlohou je, aby si účastníci vybrali položku, ktorú často konzumujú, napríklad zemiaky. Mali by nájsť najlepšiu/najlacnejšiu možnosť nákupu tejto položky – napr. kúpiť 1 kg, alebo väčšie balenie – a zdôvodniť ju.

Tretia úloha sa týka kupónov. Účastníci by mali vypočítať rozdiel v cene – úsporu by mohli dosiahnuť použitím kupónov na niektoré položky

Na záver cvičenia zdôraznite, že pri porovnávaní musia mať účastníci na pamäti:

- Skutočná cena za jednotku, napríklad za kilogram, liter, kus atď. – malé balenia sú zvyčajne drahšie ako veľké.

- Kvalita, životnosť a ďalšie špecifiká tovaru – tovar, ktorý je na prvý pohľad drahší, niekedy v skutočnosti vydrží viac, takže je výhodnejší ako zdanlivo lacnejšia alternatíva. Spomeňte si na batérie, koncentrované pracie prostriedky, a podobne.

Na konci stretnutia by školiteľ mal viesť záverečnú diskusiu. Využite hodnotiace hry, dotazníky, rozhovory so spätnou väzbou atď., aby ste dokázali zhodnotiť, nakoľko sa študenti cítili dobre, aká efektívna bola ich skupinová práca, nakoľko sa im darilo dosahovať stanovené ciele a uspokojiť svoje očakávania.

7.6 Téma 6: Kontrola výdavkov

Výstupy tejto témy sú:

- Účastník školenia pochopí, ako možno znížiť výdavky, keď vie, ako vec nahradiť lacnejšou.
- Účastník sa dozvie, ako môže šetriť svoje zdroje a predchádzať plytvaniu.
- Účastník si uvedomí, že niektoré veci si môže vyrobiť sám a tak ušetrí.

Cvičenie: Zníženie výdavkov

Účastníci a školiteľ by sa mali vrátiť k zoznamu výdavkov domácnosti a na základe toho čo sa už naučili v lekcii týkajúcej sa sledovania výdavkov, správnych návykov pri míňaní a rozumnejších nákupných postupov by mali urobiť nasledujúce kroky:

1. Školiteľ prinesie výrobky z každej kategórie (či aspoň z niekoľkých kategórií), alebo si nachystá obrázky výrobkov/služieb súvisiacich s danými kategóriami. Napríklad:

5 l mlieka X (značka) na mesiac celková cena: ...

5 l mlieka Y (značka) na mesiac celková cena: ...

5 kg jablák celková cena: ...

3 l pracieho prášku X (značka) celková cena: ...

3 l pracieho prášku Y (značka) celková cena: ...

2. Školiteľ vedie skupinovú diskusiu o tom, ako možno znížiť výdavky nahradením položky lacnejšou.

Premyslite si menej nákladné možnosti položiek, zadajte na ich základe novú celkovú cenu a prepočítajte výdavky. Zaznamenajte si takto ušetrenú sumu a premyslite si, ako by sa tieto peniaze mohli použiť.

3. Pozrite sa na zoznam pravidelne nakupovaných položiek. Existuje možnosť niektoré z nich vyrobiť namiesto toho, aby ste míňali peniaze na ich nákup?

Premýšľajte o ďalších položkách, ktoré zvyčajne kupujete, ale mohli by ste ich namiesto toho vyrobiť. Zamyslite sa nad tým a prediskutujte svoje nápady.

Na konci tohto cvičenia by všetci mali mať niekoľko nápadov na ďalšie úspory / rozumnejšie míňanie.

7.7 Téma 7: Nastavenie cieľov a základy sporenia

Výstupy tejto témy sú:

- Účastník školenia vo všeobecnosti vie, čím sa jednotlivé ciele líšia, a chápe dôležitosť stanovenia priorít.
- Účastník chápe dôležitosť rozvoja postoja k sporeniu.
- Účastník pozná aspekty, ktoré by mal zvážiť pri svojom budúcom sporení, a rozlišuje medzi krátkodobými, strednodobými a dlhodobými cieľmi.
- Účastník je schopný predvídať budúce udalosti a potenciálne výdavky.

Návrhy pre školiteľov:

Ako krátky úvod do témy môže poslúžiť diskusia, ktorú podnietite medzi účastníkmi. Môžete sa ich opýtať, čo si myslia o svojich návykoch ohľadom sporenia. Myslia si, že šetria dosť peňazí, alebo by mohli šetriť viac? Opýtajte sa ich, či dokážu rozpoznať motívy sporenia a nakoľko sú udržateľné. Ak účastníci vôbec nedokážu šetriť, požiadajte ich, aby si predstavili situáciu, keď by mohli šetriť, a na čo by peniaze šetrili.

Cvičenie: Stanovte si krátkodobé a dlhodobé ciele pre sporenie

Sporiaci plán predpokladá, že ste si už určili svoje priority a zostavili zoznam svojich cieľov. Teraz by teda účastníci mali definovať svoje ciele a individuálne vyplniť tabuľky. V závislosti od úrovne pochopenia témy účastníkmi je možné túto aktivitu realizovať v rámci skupinovej diskusie. Môžete požiadať každého účastníka, aby navrhol svoje vlastné ciele v budúcnosti a napísal ich do tabuľky na tabuli.

Účastníci by mali uviesť aspoň po tri krátkodobé, strednodobé a dlhodobé osobné ciele. Pri každom osobnom celi by mali definovať finančný cieľ a časové obdobie na jeho dosiahnutie.

Ak účastníci pracujú individuálne, mali by po skončení diskutovať o svojich cieľoch s ostatnými účastníkmi – či majú rovnaké ciele, či sa zhodujú v ich kategorizácii, či majú nejaké návrhy, ako tieto ciele dosiahnuť. Výmena skúseností v tejto oblasti môže byť pre účastníkov cenná.

Odkaz na kalkulačku k tomuto cvičeniu:

<https://training.moneylifeskills.eu/calc/index.php?localize=sk>

Cvičenie: Stanovenie priorít pri sporení

Toto cvičenie nadväzuje na predchádzajúce. Účastníci môžu pracovať individuálne alebo v skupine, kde diskutujú o prioritách svojich cieľov – podľa toho, akým spôsobom ste organizovali predchádzajúcu aktivitu. Pomocou tej istej tabuľky účastníci v poslednom stĺpci označia, nakoľko

dôležitý/prioritný je každý cieľ. Ak organizujete skupinovú diskusiu, dbajte na to, aby sa do nej zapojil každý účastník a aby sa všetci podelili o svoje názory.

Po skončení aktivity treba analyzovať a prediskutovať konkrétne spôsoby a dôvody, ktoré účastníkov viedli k stanoveniu priorít. Nasledovať by mal spoločný brainstorming. Účastníci spolu so školiteľom by mali vyvodiť konkrétne závery a zhrnúť poznatky o určovaní priorít.

Odkaz na kalkulačku k tomuto cvičeniu:

<https://training.moneylifeskills.eu/calc/index.php?localize=sk>

Cvičenie: Stanovenie finančných cieľov na vytvorenie plánu úspor

Toto cvičenie nadväzuje na predchádzajúce, v ktorom si účastníci mali určiť finančný akčný plán na dosiahnutie svojich osobných cieľov. Môžu pracovať individuálne, alebo v skupine – podľa toho, ako školiteľ poňal formu predchádzajúcich cvičení. Ak organizujete skupinovú diskusiu, dbajte na to, aby sa do nej zapojil každý účastník a aby ste ich odpovede zaznamenali na tabuľu.

Aby si účastníci mohli vytvoriť finančný plán, musia premýšľať o tom, aké sú ich finančné ciele a či sú v súlade s ich osobnými cieľmi.

Ak účastníci pracujú individuálne, mali by po vyplnení tabuľky analyzovať a prediskutovať, ako a prečo svoje finančné ciele definovali zvoleným spôsobom. Môžete usporiadať brainstorming, podeliť sa s účastníkmi o názory a vyvodiť z toho konkrétne závery.

Odkaz na kalkulačku k tomuto cvičeniu:

<https://training.moneylifeskills.eu/calc/index.php?localize=sk>

7.8 Téma 8: Spôsoby šetrenia

Výstupy tejto témy sú:

- Účastník sa dozvie o niektorých možnostiach sporenia.
- Účastník porozumie výhodám a nevýhodám jednotlivých možností sporenia.
- Účastník získa zručnosť navrhnúť spôsoby, vďaka ktorým zvýšia svoje schopnosti sporiť.

Cvičenie: Čo viete o možnostiach sporenia?

Urobte skupinovú diskusiu o možných možnostiach šetrenia. Nechajte účastníkov, aby si na ne vymenili názory a porozprávali sa o dôvodoch, prečo ich využívajú. Majú možnosť nasporiť si dosť peňazí, aby dosiahli svoje krátkodobé a dlhodobé ciele definované v predchádzajúcom cvičení? Ak nie, mali by do konca tejto lekcie prehodnotiť svoje ciele a možnosti sporenia a zosúladiť svoje osobné ciele s finančnými.

Zaznamenajte ich odpovede na tabuľku. Môžete vytvoriť tabuľku, do ktorej napíšete všetky možnosti šetrenia, ktoré účastníci už poznajú, a pokúsite sa spolu s nimi zhodnotiť ich výhody a nevýhody. Môžete tiež diskutovať o účele využitia jednotlivých možností – riešenie krátkodobých, strednodobých alebo dlhodobých potrieb. Počas sedenia pridávajte nové možnosti a požiadajte účastníkov, aby sa podelili o svoj názor, aj keď ich nikdy nevyužívali. Požiadajte ich, aby opísali životnú situáciu, v ktorej by ich mohli využiť, a v ktorých nie, spolu s dôvodmi, ktoré ich k rozhodnutiu priviedli. Môžete si každý mesiac nasporiť určitú sumu a nechať si ju doma, alebo môžete peniaze, ktoré už máte, vložiť na sporiaci účet a dostávať úroky. Čo by ste si vybrali a prečo?

Odkaz na kalkulačku k tomuto cvičeniu:

<https://training.moneylifeskills.eu/calc/index.php?localize=sk>

7.9 Téma 9: Všeobecné odporúčania pre sporenie

Výstupy tejto témy sú:

- Účastník vie, ako ušetriť peniaze.
- Účastník vie, čomu sa má vyhnúť, aby ušetril.
- Účastník si uvedomí, aké má možnosti sporenia.

Návrhy pre školiteľov:

Na začiatku tohto stretnutia by mal školiteľ viesť úvodnú diskusiu a opýtať sa účastníkov, s akými prekážkami sa stretávajú, keď sa snažia šetriť. Účastníci by mali vysvetliť, ako tieto prekážky prekonávajú a či ovplyvňujú ich budúce rozhodnutia o sporení.

Cieľom tejto témy je uviesť účastníkov do reálnych životných situácií, v ktorých musia prijímať finančné rozhodnutia týkajúce sa sporenia. Školenie by malo byť interaktívne a malo by zlepšiť vyjadrovanie názorov účastníkov a rozhodovanie v rôznych situáciách.

Cvičenie: Finančný poradca

V závislosti od vzdelanostnej úrovne vašej cieľovej skupiny a od toho, nakoľko chápe problematiku šetrenia, môžete účastníkov zapojiť do hrania rolí. Buď vytvoria tímy, alebo sa do hry aktívne zapojí aj školiteľ. Ak sa rozhodnete vytvoriť tímy zložené aspoň z dvoch účastníkov, dostanú zadania týkajúce sa rôznych životných situácií a pokúsia sa nájsť najlepšie riešenie. Jeden účastník by mal prevziať úlohu osoby, ktorá hľadá radu týkajúcu sa konkrétneho finančného problému, zatiaľ čo druhý by sa mal vžiť do roly finančného poradcu a navrhnúť riešenia. Ak sa rozhodnete zveriť aktívnu úlohu školiteľovi, školiteľ a účastník alebo dvaja školitelia môžu vstúpiť do rolí a simulovať rozhodovanie v reálnych životných situáciách.

Najlepšie by bolo, keby účastníci mohli prezentovať svoje skutočné životné situácie a rozhodnutia, ktoré robia.

Hlavným cieľom tejto hry je rozpoznať prekážky, ktoré bránia pri šetrení, stanoviť si na základe toho realistické ciele a prijímať finančné rozhodnutia, ktoré sú použiteľné v reálnej životnej situácii.

Ak túto hru organizujete ako tímovú prácu účastníkov, tímy by mali predstaviť svoju situáciu ostatným. Potom môžu posúdiť a analyzovať návrhy ostatných účastníkov.

Cvičenie: Mobilné aplikácie pre osobné financie

Predpokladáme, že väčšina účastníkov používa smartfóny. Môžete preto nájsť a v lekcií využiť mobilné aplikácie pre osobné financie. Jednou z bezplatných viacjazyčných aplikácií je napríklad

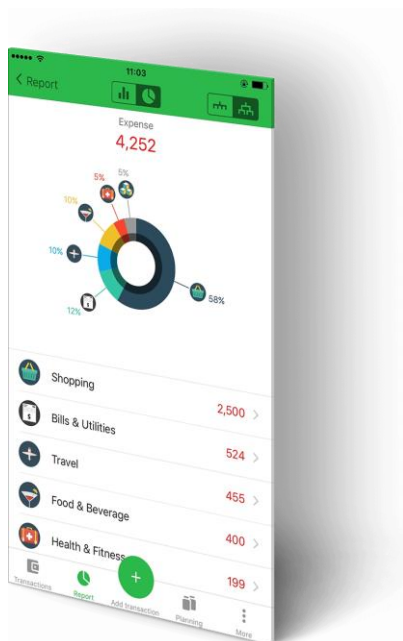
Money Lover, ktorú si možno stiahnuť z obchodu Google Play. Jej rozhranie je užívateľsky prívetivé a funguje pomerne jednoducho.

Aplikácia vám umožňuje sledovať transakcie a zmeny na vašich bankových účtoch a generovať prehľady na základe každodenných vstupov do databázy účtov a transakcií.

Nechajte účastníkov stiahnuť si aplikáciu a vysvetlite im, ako ju možno použiť. Potom do nej môžu zadať niektoré nedávne zmeny na svojich bankových účtoch a transakcie z predchádzajúcich dní, aby sa mohli vytvárať prehľady na základe rôznych kritérií:

- príjmy
- výdavky.

Získajú tak jasný prehľad o svojich výdavkoch a možnostiach úspor, o ktorých dosiaľ nevedeli. Navrhňte im, nech aspoň počas kurzu pokračujú v pravidelnom zadávaní svojich výdavkov do aplikácie, aby sa na konci kurzu mohli podeliť o svoje názory a zvyky.

Zdroj: <https://moneylover.me/>

7.10 Téma 10: Ako si vytvoriť plán sporenia

Výstupy tejto témy sú:

- Účastník vie, ako si vytvoriť plán sporenia.
- Účastník chápe význam sporiaceho plánu.
- Účastník vie vysvetliť, prečo a ako môže byť plán sporenia súčasťou rozpočtového plánu.

Návrhy pre školiteľov:

Na úvod do tejto témy by ste mali viesť diskusiu. Spýtajte sa v nej sa účastníkov, akými pravidlami sa pri šetrení riadia. Výmena skúseností môže byť pre účastníkov veľmi cenná. Keďže dobrý plán sporenia je základom pre dosiahnutie osobných cieľov, v nasledujúcom cvičení by si účastníci mali vytvoriť svoje sporiace plány.

Cvičenie: Vytvorte si plán úspor

Forma tohto cvičenie by mala nadväzovať na to, ako vyzerali predchádzajúce cvičenia týkajúce sa stanovenia cieľov. Ak sa rozhodnete pre skupinovú diskusiu, na tabuli už máte tabuľku, ktorú by ste teraz mali vyplniť názormi účastníkov na rôzne vyššie uvedené možnosti sporenia. Môžete uviesť tie, ktoré už boli spomenuté (napríklad: sporiaci účet, bežný účet, kreditná karta atď.), a požiadať ich, aby tieto možnosti sporenia spojili so svojimi osobnými a finančnými cieľmi. Môžete im pomôcť pochopiť, prečo sú niektoré možnosti vhodné pre určité ciele.

Ak účastníci individuálne vyplnili predchádzajúce tabuľky, je čas, aby vyplnili stĺpce týkajúce sa činností, ktoré podniknú na dosiahnutie svojich cieľov. Účastníci môžu použiť už vytvorený zoznam možností šetrenia, diskutovať o nich a rozdeliť ich do dvoch skupín: možnosti, ktoré povedú k dosiahnutiu konkrétnych cieľov, a možnosti, ktoré nepovedú ku konkrétnym cieľom.

Dajte im čas, aby zvážili všetko, čo sa v tejto lekcii naučili, a implementovali to do svojho plánu podľa svojej finančnej situácie. Môžu vysvetliť, prečo nemôžu využiť niektoré možnosti sporenia a aké možnosti mali predtým. Zmenili sa ich ciele v priebehu života? Ako sa im podarilo financovať svoje potreby? Museli sa niektorých cieľov vzdať a prečo?

Odkaz na kalkulačku k tomuto cvičeniu:

<https://training.moneylifefskills.eu/calc/index.php?localize=sk>

7.11 Téma 11: Možnosti sporenia v oficiálnych finančných inštitúciách – sporenie v bankách

Výstupy tejto témy sú:

- Účastník vie definovať, čo je to finančná inštitúcia a aké výhody prináša využívanie jej služieb.
- Účastník získa zručnosti, ktoré využije pri výbere najlepšej finančnej inštitúcie pre svoje potreby a najlepšieho druhu sporiaceho účtu.
- Účastník získa zručnosti a vedomosti týkajúce sa výberu najlepšieho druhu sporiaceho účtu pre svoje potreby a o spôsoboch používania bankových účtov (prevod peňazí, debetné karty, bankomatové karty, šeky atď.).

Návrhy pre školiteľov:

Navrhujeme, aby túto tému prezentoval zamestnanec banky, ktorý by mal:

- predstaviť banku ako finančnú inštitúciu a porozprávať o ponuke bankových služieb. Účastníci by tak mali získať jasnú predstavu o všetkých výhodách, ktoré môžu mať z využívania bankových služieb.
- podľa už prebraných sporiacich návykov a cieľov účastníkov navrhnúť možnosti sporenia, ktoré banka ponúka.
- stručne vysvetliť bankové postupy, výdavky a dokumenty, ktoré sú potrebné na otvorenie bankového účtu alebo iných služieb, o ktoré majú účastníci záujem.
- stručne vysvetliť podmienky uloženia peňazí v krátkodobom a dlhodobom horizonte.
- konkrétnejšie vysvetliť, aké peňažné transakcie sa dajú robiť a, ak to považujete za užitočné pre konkrétnu cieľovú skupinu, porozprávať o službách elektronického bankovníctva.
- stručne vysvetliť čo sú a ako fungujú aplikácie na monitorovanie transakcií na bankovom účte, ak to považujete za vhodné pre konkrétnu cieľovú skupinu.

7.12 Téma 12: Zvládanie dlhu – s pôžičkami zaobchádzajte opatrne

Výstupy tejto témy sú:

- Účastník rozumie základnému významu finančných pojmov súvisiacich s požíčianím peňazí.
- Účastník má prehľad o rôznych zdrojoch peňazí, ktoré si môže požičať, chápe riziko zadlžovania sa.
- Účastník si uvedomí dôležitosť podmienok pôžičky.
- Účastník chápe, prečo si má požíčovať obozretne.

Návrhy pre školiteľov:

V predchádzajúcich témach sa účastníci dozvedeli, že ušetriť sa dá pomocou sledovania výdavkov, rozumných a efektívnych nákupov, plánovania, sledovania a dodržiavania osobného rozpočtu atď. Niekedy sa však môže stať, že budete potrebovať viac peňazí, ako máte k dispozícii. Existujú pre to rôzne dôvody.

Často môžu byť príčinou nečakané udalosti (ktoré sa ťažko predvídajú), ako sú drahé svadby, nutnosť opravy domu/bytu, kúpy nábytku alebo domácich spotrebičov, prípadne sa niektorý z členov vašej rodiny dostane do finančných problémov. Môže ísť o príjemnú aj nepríjemnú udalosť, ale keďže sa stane náhle, jej dôsledkom bude mimoriadna pôžička. Pre prípad mimoriadnych situácií je vhodné odložiť si nejaké peniaze bokom. Ak to však váš príjem neumožňuje, jediným dostupným riešením bude pôžička.

Cvičenie: Skúsenosti s pôžičkami

Lekcia by mala začať diskusiou a rozvíjať sa spolu s vyššie uvedenou teoretickou prezentáciou.

1. Začnite s priblížením scenára, v ktorom potrebujete peniaze navyše. Vysvetlite, že potreba pôžičky sa objavuje v situácii, keď treba premýšľať o najlepšom spôsobe, ako si ušetriť peniaze do budúcnosti.
2. Požiadajte účastníkov, aby vymenovali niekoľko dôvodov, prečo by si požičali peniaze. Nechajte účastníkov, aby o tom chvíľu uvažovali a potom ich zapojte do brainstormingu, ktorého výsledkom bude zoznam nápadov na alternatívne spôsoby, ako nájsť zdroj peňazí.
3. Nakreslite na tabuľku tabuľku. Pridajte do nej samostatné riadky pre každý tip – napríklad: pôžičky od členov rodiny, priateľov a príbuzných, od úžerníkov, úverových družstiev, bánk atď. Vďaka predchádzajúcej diskusii už účastníci majú návod, aby premýšľali o potrebe pôžičky a o alternatívnych zdrojoch peňazí na ňu. Požiadajte ich, aby porozprávali o svojich skúsenostiach s pôžičkami, t. j. aby vysvetlili, čo zvyčajne robia, keď potrebujú peniaze navyše, a na čo ich potrebujú.
4. Mali by ste viesť alebo formulovať diskusiu s cieľom vytvoriť tabuľku, ako je táto nižšie.

Odkaz na kalkulačku k tomuto cvičeniu:

<https://training.moneylifeskills.eu/calc/index.php?localize=sk>

7.13 Téma 13: Náklady na pôžičky

Výstupy tejto témy sú:

- Účastník rozumie významu výpožičných nákladov.
- Účastník pozná rozdiel medzi veriteľom a dlžníkom.
- Účastník si je vedomý finančného záväzku, ktorý prijal.
- Účastník si môže sám zistiť alebo vypočítať výšku úrokov.

Návrhy pre školiteľov:

Požičané peniaze prinášajú náklady, okrem výnimočných prípadov, keď si požičiate od členov rodiny, príbuzných a priateľov. Vo všetkých ostatných prípadoch musíte platiť človeku, od ktorého si požičiate peniaze.

Zmluva o úvere je formálna dohoda podpísaná medzi veriteľom a dlžníkom. Strana, ktorá poskytuje pôžičku, je veriteľ. Strana, ktorá prijíma pôžičku, je dlžník. Vo väčšine krajín môžu pôžičku zo zákona poskytovať len banky. V iných krajinách fungujú aj sporiteľne, úverové družstvá, ako aj iné úverové organizácie (nebankové organizácie).

Cvičenie: Ako vypočítať platbu úrokov

1. Zadaťte na internete názov banky, ktorú už poznáte a ktorá má na svojej oficiálnej webovej stránke úverovú kalkulačku. Kalkulačka má rôzne aktívne bunky, do ktorých musíte zadať hodnoty. Často si môžete vybrať výšku úveru, dobu jeho splatnosti a prípadne aj spôsob, akým zabezpečíte splácanie úveru zložením nejakej sumy do banky.

2. Začnite zadávať údaje do správnych buniek. Výsledky poskytuje samotná kalkulačka. Najčastejšie sa uvádza v podobe celkovej sumy peňazí, ktorú by mali splatiť na konci obdobia pôžičky, alebo výšky anuity. Výsledok je citlivý na akúkoľvek zmenu údajov zadaných v aktívnych bunkách. Dôrazne sa odporúča postupovať pri tomto cvičení ako pri prípadovej štúdii s parametrami, ktoré sa majú meniť (vytvorené školiteľom alebo prevzaté podľa skutočných ponúk banky).

Úvodný príklad môže pracovať s nasledujúcimi hodnotami:

- Výška pôžičky: 1 000 eur
- Úroková sadzba (ak sa uplatňuje): 3 %, 5 %, 7 %
- Doba splatnosti úveru (v rokoch): 1, 3, 5
- Celková mesačná (ročná) platba (variabilná zložka, o ktorej sa bude diskutovať)

3. Potom vyzvite účastníkov, aby urobili to isté.

4. Diskutujte s nimi o tom, ako zmenené položky spôsobujú zmeny vo výške finančného záväzku (celkové mesačné/ročné platby), aby pochopili závislosť medzi podmienkami úveru a výškou finančného záväzku.

Odkaz na kalkulačku k tomuto cvičeniu:

<https://training.moneylifeskills.eu/calc/index.php?localize=sk>

7.14 Téma 14: Úroky a inflácia

Výstupy tejto témy sú:

- Účastník chápe rozdiel medzi úrokmi a zloženým úročením
- Účastník si uvedomuje význam dlhodobých účinkov
- Účastník rozumie vplyvu inflácie na úspory.

Návrhy pre školiteľov:

Vysvetlite účastníkom, ako môže úrok ísť proti nim, ale aj ako môže pracovať v ich prospech. Keď si vezmete pôžičku s úrokovou sadzbou, pracuje proti vám, ale keď investujete včas a využijete zložené úročenie, získate z toho výhody.

Čo je zložené úročenie?

Ak máte účet, na ktorom sa hromadia úroky, pripočítavajú sa k istine. Úroky sa potom získavajú z novej, väčšej istiny a cyklus sa opakuje. To je zložené úročenie! Účinky zloženého úročenia sú najzreteľnejšie viditeľné po dlhšom čase.

Cvičenie: Hodnota času:

Príklad Cyntia verzus Karol

Školiteľ ukáže prípad Cyntie a Karola, z ktorých každý investuje spolu 10 000 EUR. Cyntia začne hneď, mesačne vloží 100 € s úrokovou sadzbou 2 %. Po 10 rokoch Cyntia prestane vkladať. Na druhej strane Karol počká 10 rokov, kým začne investovať. Počas 10 rokov si tiež ukladá 1 200 EUR ročne pri rovnakej úrokovej sadzbe ako Cyntia. Kto má po 20 rokoch viac peňazí? Šokujúce je, že Cyntia má trikrát väčší zostatok ako Charlie, a to vďaka dlhšiemu času, počas ktorého sa jej skladali výnosy z investícií.

Školiteľ požiada účastníkov, aby si zapísali sumu, ktorú podľa nich môžu mesačne ušetriť. Úroková sadzba sa v závislosti od finančného prostredia upraví. O výsledkoch sa diskutuje v skupine.

Odkaz na kalkulačku k tomuto cvičeniu:

<https://training.moneylifeskills.eu/calc/index.php?localize=sk>

Inflácia

Inflácia môže znížiť kúpnu silu vašich peňazí. To znamená, že v dôsledku inflácie môže mať dnes zarobené euro v budúcnosti nižšiu hodnotu. Tu je niekoľko vecí, ktoré treba mať na pamäti, keď premýšľate o inflácii.

Peniaze v matraci

Skladovať všetku hotovosť „pod matracom“ je nielen nebezpečné, ale doslova vás to stojí peniaze. Za predpokladu, že miera inflácie je, povedzme, 2 %, z každých 100 eur, ktoré si odložíte, vám o rok ostane len 98 €.

Miera návratnosti

Keďže inflácia znižuje kúpnu silu vašich peňazí, výnosy, ktoré na svojich účtoch získate, nemusia zodpovedať „skutočnej“ miere návratnosti. Ak váš účet dosiahol za posledný rok hypotetický výnos 3,5 %, ale inflácia bola 1,5 %, vaša skutočná miera výnosu bola 2 %.

Cvičenie: Vplyv inflácie na úspory

Podľa podkladov (tabuľky z predchádzajúceho cvičenia) účastníci doplnia mieru inflácie a prediskutujú výsledok.

Odkaz na kalkulačku k tomuto cvičeniu:

<https://training.moneylifeskills.eu/calc/index.php?localize=sk>

8. ŠPECIFICKÉ CVIČENIA

8.1 Moje prvé auto

Didaktické východiská a ciele vzdelávania

Kúpa prvého auta je pre väčšinu ľudí, najmä mladých dospelých mužov, jedným z emocionálnych míľnikov. Preto sa veľmi často stáva, že racionálne úvahy idú bokom a „potrebu“ určitého modelu si človek odôvodní len na základe emocionálneho rozhodnutia.

Preto je obzvlášť dôležité poskytnúť účastníkom školenia určité usmernenia a ukázať možné alternatívy, aby kúpa auta nevedla k finančnej katastrofe.

Náš príbeh predstavuje Petra, ktorý je už dosť starý na to, aby mohol šoférovať auto. Do hry vstupuje niekoľko záležitostí:

- Ako nájsť správne auto pre svoj rozpočet
- Ako si vypracovať rozpočet potrebný na kúpu auta
- Porovnanie celkových nákladov na nové vozidlo v porovnaní s ojazdeným vozidlom
- Najdôležitejšie otázky, ktoré si treba položiť pred rozhodnutím
- Čo je to amortizácia auta
- V neposlednom rade budeme tiež zvyšovať povedomie o „zelených“ možnostiach a rozhodovať sa pre alternatívne dopravné systémy.

MONEY & LIFE SKILLS

Moje prvé auto

Príbeh o Petrovi a jeho sne

Peter je šťastný. Má čerstvých osemnásť a práve skončil priemyslovku, odbor stolár. Teraz si chce splniť svoj najväčší sen: kúpiť si auto. Najviac sa mu páčia autá značky BMW, pretože na takých jazdí aj niekoľko jeho kamarátov.

Má takéto možnosti:

1. Vziať si pôžičku na nové auto
2. Kúpiť si nové auto cez lízing
3. Kúpiť si ojazdené auto

Peter by mal pamätať aj na náklady na prevádzku. Bude mať dosť peňazí, aby si splnil svoj sen?

Návrhy pre školiteľov:

Ako školiteľ by ste si mali uvedomiť, že pre väčšinu mladých ľudí je kúpa auta nielen veľkým finančným rozhodnutím, ale aj veľmi emocionálnou záležitosťou. Preto je mimoriadne dôležité vysvetliť im, že nestačí pozerať na kúpnu cenu, ale treba si uvedomiť všetky rôzne druhy nákladov na údržbu. Preto odporúčame rozdeliť lekciu do niekoľkých krokov:

Cvičenie: Môže si Peter vôbec dovoliť kúpiť (a prevádzkovať) auto?

Peter musí najprv zistiť, koľko peňazí má na auto. Musí skontrolovať svoj plán domácnosti. Účastníci by mali vybrať verziu, ktorá sa čo najviac približuje ich vlastnej skutočnej finančnej situácii.

Po vyplnení tabuľky diskutujú o výsledkoch. Mali by sa zamerať na nasledujúce otázky:

- Má Peter nejaký majetok, ktorý môže použiť na kúpu auta?
- Aká je maximálna suma, ktorú má k dispozícii mesačne?

Odkaz na kalkulačku k tomuto cvičeniu:

<https://training.moneylifefskills.eu/calc/index.php?localize=sk>

V závislosti od typu nákupu musí táto suma pokrývať úverové sadzby aj náklady na údržbu, alebo len náklady na údržbu, ktoré sa líšia v závislosti od toho, akým spôsobom si človek auto kúpi. Preto sa v nasledujúcich úlohách budú posudzovať oba typy výdavkov.

Cvičenie: Aké možnosti na kúpu auta má Peter?

V závislosti od výsledku predchádzajúceho cvičenia získajú účastníci predstavu o možnej výške investície.

Scenár 1: Peter si kúpi auto na lízing

Školiteľ vysvetlí terminológiu lízingu, jeho výhody a nevýhody v porovnaní s kúpou na úver alebo v hotovosti. Lízing so sebou prináša aj nutnosť (drahého) komplexného poistenia a pravidelný servis v servisoch určených lízingovou spoločnosťou.

Účastníci si vypočítajú rôzne alternatívy pomocou kalkulačiek lízingu automobilov, ako napr.

<https://www.calkoo.com/en/car-lease-calculator> alebo

<https://index.sme.sk/kalkulacky/kalkulator-financneho-leasingu>

Scenár 2: Peter si kúpi auto na úver.

Školiteľ vysvetľuje výhody a nevýhody v porovnaní s kúpou na lízing. Účastníci by si mali uvedomiť, že obe formy nákupu si vyžadujú úverovú bonitu.

Účastníci vypočítajú rôzne alternatívy pomocou kalkulačiek na nákup úveru na auto, ako napr.

<https://www.carpaymentcalculator.net/> alebo <https://index.sme.sk/kalkulacky/uverova-kalkulacka>

Scenár 3: Peter platí v hotovosti

Školiteľ vysvetľuje výhody platenia v hotovosti. Keďže finančná situácia väčšiny účastníkov im pravdepodobne neumožní zaplatiť vysokú sumu, prediskutuje sa možnosť kúpy ojazdeného vozidla.

V závislosti od veku vozidla nemusí byť potrebné komplexné poistenie, avšak je potrebné vyčleniť vyššiu sumu na prípadné opravy.

Odkaz na kalkulačku k tomuto cvičeniu:

<https://training.moneylifefskills.eu/calc/index.php?localize=sk>

Dá sa očakávať, že sumy ktoré sú k dispozícii na nákup a prevádzku vozidla nebudú príliš vysoké, najmä ak sa zohľadnia všetky nepredvídané okolnosti.

Toto je ten správny okamih, aby ste sa na celú záležitosť opýtali a v skupine prediskutovali alternatívy kúpy auta. V závislosti od miesta práce a bydliska by sa mohli zväžiť iné spôsoby dopravy. Táto diskusia by mala zahŕňať aj environmentálne aspekty.

Cvičenie: Potrebuje Peter vôbec auto?

Účastníci diskutujú o tejto otázke a odhadujú náklady v porovnaní s nákladmi na používanie auta. Použijú údaje, ktoré získali v predchádzajúcom cvičení, a pokúsia sa odhadnúť reálne náklady na používanie verejnej dopravy alebo iných vozidiel.

Odkaz na kalkulačku k tomuto cvičeniu:

<https://training.moneylifefskills.eu/calc/index.php?localize=sk>

8.2 Manželstvo

Didaktické východiská a ciele vzdelávania

Svadba je nepochybne jednou z najdôležitejších udalostí v živote mnohých ľudí. Rozhodnutie legalizovať vzťah je vážnym krokom vpred / do budúcnosti, často je to zlomový bod. Najčastejším snom budúcich snúbencov je zorganizovať svadobný obrad a hostinu tak, aby boli jedinečným, radostným a nezabudnuteľným zážitkom. V určitom momente sa však samotná organizácia môže stať veľkou záťažou a zdrojom stresu, pretože ide o mimoriadne náročný projekt nielen z emocionálneho, ale aj časového a finančného hľadiska.

Preto je obzvlášť dôležité poskytnúť účastníkom lekcie určité usmernenie, venovať čas na preskúmanie finančných možností budúcich snúbencov a ukázať najdôležitejšie aspekty a možné alternatívy, aby svadba nevedla k finančnej katastrofe.

V našom príbehu predstavujeme Silviu a Andreja, ktorí sa rozhodli vziať a chceli by, aby bol tento deň pre nich výnimočný a nezabudnuteľný. Ich príbeh bude mať niekoľko krokov.

MONEY & LIFE SKILLS

Manželstvo

Tvoríte pár a veľmi sa milujete? Chceli by ste svoj vzťah zoficiálniť a neviete, aké máte možnosti? Alebo ste sa práve zasnúbili a chcete si napláňovať svadbu? Kde začať? Nechcete predsa na nič zabudnúť.

V tomto príbehu čelia naši hrdinovia Sylvía a Andrej podobnej situácii.

Budeme ich sprevádzať príbehom a pozrieme sa na najdôležitejšie veci, ktoré je potrebné mať na pamäti pri plánovaní manželstva, svadobného obradu a hostiny.

Čo sa dozviete v tomto príbehu?

- Čo je civilný sobáš?
- Čo je cirkevná forma uzavretia manželstva?
- Aké sú zákonné požiadavky na uzavretie manželstva?
- Čo je okolo svadby nutné zariadení a koľko to bude stáť?
- Čo sa robí zvyčajne a koľko to bude stáť?
- Na čo by sme ešte mali myslieť a koľko to bude stáť?
- Ako si napláňovať svadobný rozpočet?
- Ako si zorganizovať svadbu krok za krokom?

Po absolvovaní tohto modulu by mal byť účastník schopný:

- poznať možnosti uzavretia manželstva / vytvorenia partnerského zväzku v súlade so štátnym právom
- poznať zákonné požiadavky na uzavretie manželstva
- poukázať na povinné, štandardné a dodatočné záležitosti, ktoré treba vybaviť
- poznať výdavky spojené s usporiadaním svadby, oblečením a organizáciou svadby
- vyhľadávať a porovnávať ponuky a ceny rôznych svadobných dodávateľov

- vyhľadávať a porovnávať ceny nových, použitých a požičaných častí svadobného odevu nevesty a ženícha
- vypočítať si svoj svadobný rozpočet
- napláňovať a dodržiavať postupnosť krokov pri organizácii svadby.

Návrhy pre školiteľov:

Mali by ste si uvedomiť, že pre väčšinu mladých párov je svadba jednou z najdôležitejších udalostí v ich živote. Je to udalosť, ktorá človeka zamestná nielen emocionálne, ale aj časovo a finančne. Preto odporúčame rozdeliť lekciu na niekoľko krokov:

Z hľadiska životných zručností je dôležité, aby ste ako školiteľ poukázali na zmenu, ktorá príde s manželstvom. Je dôležité prediskutovať zodpovednosti, očakávania a názory na rôzne otázky.

Cvičenie: Koľko peňazí môžu Silvia a Andrej minúť na svoju svadbu?

Silvia a Andrej môžu najprv použiť kalkulačku DOMÁCEHO ROZPOČTU, aby zistili svoje finančné možnosti. Našťastie už majú nejaké úspory. Vďaka tomu získajú prehľad o svojej súčasnej situácii, zistia, či majú nejaké voľné peniaze, a ak áno, koľko ich majú k dispozícii mesačne. To pomôže Silvii a Andrejovi správne odhadnúť výšku svojich úspor.

Potom si overia rôzne možnosti rozmiestnenia svojich úspor, pretože vedia, že keď budú peniaze držať v hotovosti, stratia na hodnote. Musia si však uvedomiť, že tieto peniaze budú o niekoľko mesiacov potrebovať. Sylvia a Andrej môžu na odhad svojich budúcich ziskov použiť dodatočnú kalkulačku.

V rámci tohto cvičenia by sa účastníci mali zamerať na nasledujúce otázky:

- Majú Silvia a Andrej nejaké voľné peniaze, ktoré sa dajú ušetriť?
- Aká je maximálna suma voľných peňazí, ktorú majú mesačne k dispozícii?
- Ako môžu svoje úspory rozdeliť?
- Koľko peňazí môžu ušetriť za 9 mesiacov?

Odkaz na kalkulačku k tomuto cvičeniu:

<https://training.moneylifeskills.eu/calc/index.php?localize=sk>

Na základe tohto cvičenia bude možné odhadnúť rozpočet na pokrytie svadobných výdavkov. V tejto fáze by sa teda malo diskutovať o kategóriách svadobných výdavkov (povinné poplatky; bežné svadobné výdavky; dodatočné svadobné výdavky). V ďalšom kroku by účastníci mali odhadnúť náklady na svadobný obrad a hostinu. V tomto bode by mal školiteľ spomenúť dodávateľov a poskytovateľov služieb, ako aj potrebu porovnania ponúk a cien rôznych svadobných dodávateľov.

Cvičenie: Môžu si Silvia a Andrej dovoliť zorganizovať svadbu svojich snov?

Silvia a Andrej chcú s ohľadom na svoje preferencie a sny pripraviť predbežnú kalkuláciu nákladov na svadbu a hostinu. Aby mohli predvídať všetky náklady spojené so svadbou, môžu použiť kalkulačku ROZPOČTU NA SVADBU. Pomôže im tiež efektívne napláňovať svadobné náklady a vyhnúť sa stresu počas prípravy slávnostnej udalosti.

Aby si vybrali najlepšie možnosti, majú okrem toho vyhľadať a porovnať ponuky a ceny rôznych svadobných dodávateľov. Poskytne im to prehľad o odvetví svadobných služieb, aby mohli prijímať nákladovo efektívne rozhodnutia.

V rámci tohto cvičenia by sa účastníci mali zamerať na:

- identifikáciu rôznych kategórií svadobných nákladov
- vyhľadávanie rôznych svadobných dodávateľov
- porovnanie ponúk a cien rôznych svadobných dodávateľov
- prípravu svadobnej kalkulácie.

Odkaz na kalkulačku k tomuto cvičeniu:

<https://training.moneylifefskills.eu/calc/index.php?localize=sk>

Môže sa ukázať, že dostupný rozpočet na svadbu nebude stačiť.

To je ten správny okamih, aby ste v skupine prediskutovali nasledujúce otázky:

- Je rozumné vziať si na zorganizovanie vysnívanej svadby pôžičku/úver?
- Aké alternatívy na zorganizovanie lacnejšej svadby mladý pár má?
- Existujú pre Silviu a Andreja nejaké iné spôsoby, ako znížiť náklady na svadbu?

Okrem iného treba zvážiť aj zorganizovanie svadby s menším počtom hostí, doma, len s večerou pre blízku rodinu atď.

Cvičenie: Je rozumné vziať si pôžičku/úver na zorganizovanie svadby snov? Aké alternatívy na zorganizovanie lacnejšej svadby majú? Existujú pre Sylviu a Andreja aj iné možnosti, ako znížiť náklady na svadbu?

Účastníci diskutujú o týchto otázkach a ešte raz odhadnú náklady na svadbu, pričom zohľadnia svoje návrhy.

8.3 Prenájom bytu

Didaktické východiská a ciele vzdelávania

Prenájom bytu je na rozdiel od jeho kúpy lacnejšie a ekonomickejšie rozhodnutie na krátke a stredne dlhé obdobie. Zároveň nie je definitívne, čo ho robí zaujímavým najmä pre mladších ľudí, ktorí sa nedávno odsťahovali z rodného domu, alebo pre tých, ktorí nehľadajú bývanie na dlhšie obdobie. Prenájom bytu si zvyčajne nevyžaduje sprostredkovanie banky, takže nebudete potrebovať úvery ani zložitejšie zmluvy.

Dozviete sa tu o Helene, 29-ročnej žene. Hľadá nový byt, ktorý by spĺňal jej požiadavky a potreby berúc do úvahy jej obmedzený rozpočet.

Po absolvovaní tohto modulu by mal študent:

- Poznať rôzne spôsoby hľadania nájomných bytov, ich výhody a nevýhody.
- Získavať informácie o existujúcich možnostiach zdieľaného bývania.
- Posúdiť najdôležitejšie aspekty pri hľadaní prenájmu.
- Krok po kroku dospieť k správne rozhodnutiu ohľadom prenájmu bytu.

MONEY & LIFE SKILLS

Prenájom bytu

Hľadáte si bývanie? Neviete, ako začať?
V tomto module čelí podobnej situácii naša hrdinka Helena.

Sprevádzajte ju jej príbehom a zistíte, ako postupovať a čo treba zväžiť pri prenájme bytu.

Čo sa naučíme?

- Spoznáte rôzne spôsoby, ako nájsť byty na prenájom a ich výhody aj nevýhody
- Získate informácie o tom, aké sú možnosti pri zdieľaní bývania
- Budete vedieť posúdiť najdôležitejšie hľadiská pri výbere prenájmu
- Budete vedieť, ako postupovať, aby ste spravili správne rozhodnutie ohľadom prenájmu bytu.

Návrhy pre školiteľov:

Prenájom alebo kúpa bytu môže byť jedným z najdôležitejších finančných rozhodnutí, ktoré človek urobí. Preto by ste ako školiteľ mali účastníkov viesť pri riešení tejto konkrétnej úlohy. Aj keď je prenájom bytu jednoduchší ako jeho kúpa, existuje mnoho aspektov, ktoré musíme zohľadniť, ak sa chceme rozhodnúť zodpovedne. Prvou vecou je poznať rozdiel medzi prenájmom od súkromného vlastníka a cez realitnú kanceláriu.

Cvičenie: Spomeniete si na niektoré výhody a nevýhody prenájmu prostredníctvom súkromného vlastníka oproti realitnej kancelárii?

Účastníci sa zoznámia s piatimi vetami a jediné, čo musia urobiť, je označiť, či sú pravdivé alebo nepravdivé. K rozhodnutiu budú vedieť dôjsť, keď si prečítajú všetky informácie, ktoré ste im poskytli vopred.

Teraz im predstavíme niektoré technické aspekty prenájmu bytu. Ak sa s takouto situáciou sami nikdy nestretli, môžu mať ťažkosti s ich pochopením. Preto je dôležité, aby to bolo čo najjednoduchšie a najzrozumiteľnejšie.

Cvičenie: Čo všetko ste sa naučili o nájomnom a zmluvách?

Krátke, ale pre našich účastníkov veľmi dôležité cvičenie. Predstavili sme všetky základné aspekty, ktoré by mal každý človek poznať pred tým, ako sa pokúsi prenajať si byt. Teraz budú mať účastníci za úlohu doplniť do prázdnych políčok správne slová.

Hoci v posledných rokoch bol prenájom najlacnejšou možnosťou bývania, v súčasnosti sa ceny na celom svete zvýšili. To spôsobuje, že prenájom bytu je veľmi ťažká úloha, najmä pre našich mladých. Môžete začať diskusiu o súčasnej situácii vo vašej krajine, o tom, aké alternatívy im napadnú, alebo ako by sa dala situácia zvrátiť a nájomné znížiť.

Naše záverečné cvičenie bude veľmi praktické, účastníci ho možno využijú aj vo svojom skutočnom živote. Je totiž možné, že niektorí z účastníkov práve hľadajú byt na prenájom.

Cvičenie: Plánovali ste niekedy prenájom?

Pre účastníkov je to skvelá príležitosť, ako pracovať so skutočným prípadom. S rozpočtom 450 € mesačne budú musieť premýšľať o tom, čo potrebujú, a hľadať byt, ktorý uspokojí ich potreby.

Skúste vyhľadať niektorý z portálov ponúkajúcim byty na prenájom, ktoré sú dostupné vo vašej krajine, a zistite, čo na ňom viete nájsť. Do tabuľky ktorú vám ponúkame zadajte všetky informácie, ktoré dokážete získať o aspoň dvoch bytoch podľa vášho výberu

Odkaz na kalkulačku k tomuto cvičeniu:

<https://training.moneylifeskills.eu/calc/index.php?localize=sk>

8.4 Kúpa domu

Didaktické východiská a ciele vzdelávania

V našom príbehu sa zoznámime s Monikou a Pavlom, ktorí zdedili nejaké peniaze – nie dosť na to, aby zaplatili plnú cenu domu, ale dosť na to, aby si mohli kúpiť dom na hypotéku.

Po absolvovaní tohto modulu by mal študent:

- Poznať výhody a nevýhody prenájmu alebo kúpy domu
- Dať si pozor na dodatočné náklady, ktoré zvyšujú cenu
- Pochopiť vplyvu úrokových sadzieb na dlhodobé úvery
- Poznať požiadavky na získanie úveru
- Mať prehľad o cenách a spotrebe energie a rozhodnúť sa, či sú investície do energeticky úsporných úprav finančne možné

MONEY & LIFE SKILLS

Kúpa domu

Príbeh Moniky a Pavla

Monika a Pavol sú nadšení! Doteraz žili v byte, ktorý si prenajali pred piatimi rokmi, keď sa vzali. Pre pár týždňami Pavol zdedil 40 000 eur po babke. Najprv si povedali, že za to kúpia nové auto a kuchyňu. Potom sa však rozhodli, že peniaze radšej investujú do vlastného bývania. Začali skúmať, ako to vyzerá na realitnom trhu. Najprv boli sklamaní, lebo všetky domy čo videli boli príliš drahé. Pred niekoľkými dňami však Monika našla inzerát na dom s peknou záhradou kúsok za mestom. Kontaktovali realitného agenta a včera boli na obhliadke. Hneď sa im tam zapáčilo! Teraz uvažujú, či si dom môžu dovoliť a ako by kúpu financovali.

Cena je 160 000 eur. Toľko na účte nemajú. Pozrime sa na to, čo s tým môžu spraviť.

Návrhy pre školiteľov:

Pre mnohých mladých ľudí je predstava kúpy domu nepredstaviteľná. V súčasnej situácii nízkych úrokových sadzieb má však zmysel zamyslieť sa nad touto témou a ukázať spôsoby, ako by sa kúpa vlastného domu mohla stať možnou. Tento modul poskytuje aj dobrú príležitosť vysvetliť základy dlhodobých pôžičiek.

Motiváciu študentov možno zvýšiť diskusiou o tom, koľko peňazí oni alebo ich rodiny vynaložia na bývanie.

Cvičenie: Rozpočet domácnosti – koľko zostane na nájom alebo hypotéku

Účastníci použijú tabuľku rodinného rozpočtu s odhadom nákladov. Zistia, koľko im zostane na prenájom bytu alebo na splácanie hypotéky. Vychádzajú z rôznych predpokladov, napr.

- bývanie osamote, alebo spolu
- budúce pracovné vyhliadky a finančná situácia

Odkaz na kalkulačku k tomuto cvičeniu:

<https://training.moneylifeskills.eu/calc/index.php?localize=sk>

Cvičenie: Preskúmajte situáciu

Účastníci preskúmajú súčasný trh s bytmi a rodinnými domami. Využijú miestne noviny a internetové portály a porovnajú ceny.

Dá sa očakávať, že náklady na byty a domy sú pomerne vysoké a že pre našu cieľovú skupinu sa mnohé atraktívne ponuky budú zdať nedostupné. Je dôležité udržať motiváciu účastníkov. Toto je správny moment na otvorenie otázky dlhodobých úverov s nízkymi mesačnými sadzbami.

Školiteľ bude diskutovať o rôznych modeloch financovania.

Cvičenie: Dostupné úverové sadzby, úrok, trvanie pôžičky

Účastníci použijú kalkulačku pre dlhodobý úver, aby zistili, aké sú jeho podmienky (úroková sadzba, trvanie úveru, ...)

Prediskutujú výsledky a zistia, či a za akých podmienok si môžu dovoliť nový domov.

Odkaz na kalkulačku k tomuto cvičeniu:

<https://training.moneylifeskills.eu/calc/index.php?localize=sk>

Ak sú výsledky predchádzajúcich cvičení dostatočne pozitívne, školiteľ môže nastoliť otázky týkajúce sa životného prostredia a klímy:

- miesto nového miesta (vyššie alebo nižšie náklady na dopravu do zamestnania)
- izolácia a typ vykurovania/klimatizácie. Štúdie ukazujú, že len malé percento obyvateľov má predstavu o nákladoch na energiu v dome. To je v ostrom kontraste s informovanosťou o nákladoch na benzín, ktoré si uvedomuje väčšina ľudí.
- Ohrev vody a fotovoltické panely

Cvičenie: Investície do energeticky úsporných opatrení verzus zníženie nákladov na vykurovanie?

Účastníci využijú cenníky a informačné materiály o rôznych izolačných materiáloch, vykurovacích zariadeniach a fotovoltických prvkoch. Vypočítajú náklady na tieto zariadenia v porovnaní so zníženými nákladmi domácností na energiu.

Odkaz na kalkulačku k tomuto cvičeniu:

<https://training.moneylifefskills.eu/calc/index.php?localize=sk>

Poznámka: výsledky tohto cvičenia by mali viesť k tomu, že účastníci budú musieť prepočítať výšku potrebného úveru, ale na druhej strane budú mať nižšie náklady domácnosti.

Hlavným cieľom tohto cvičenia je však zvýšiť povedomie o otázkach týkajúcich sa energie a klímy.

8.5 Čakáme dieťa

Didaktické východiská a ciele vzdelávania

Pripraviť sa na rozšírenie rodiny emocionálne je jedna vec, ale pripraviť sa aj z finančného hľadiska alebo sa vedieť zorientovať vo svojich povinnostiach, ktoré prídu s príchodom dieťaťa, je vec druhá.

Je obzvlášť dôležité venovať určitý čas prieskumu finančných možností rodiny a zváženiu možných problémov, ktoré by mohli prísť s dieťaťom, aby ste boli dobre pripravení.

Náš príbeh predstavuje Petra a Janu – manželský pár, ktorý uvažuje o dieťati. Ich príbeh bude mať niekoľko etáp.

Po absolvovaní tohto modulu by mal študent:

- Vedieť, ako pripraviť rodinný rozpočet na nového člena rodiny
- Vypracovať pravdepodobný rozpočet
- Zvážiť, čo sú základné potreby pre deti a ako ich efektívne nakupovať
- Byť pripravený na neočakávané situácie s dieťaťom
- Vedieť o najdôležitejších postupoch, ktoré treba urobiť po narodení dieťaťa

Nakoniec budeme tiež zvyšovať povedomie o „zelenej“ ceste a rozhodovať sa pre alternatívne možnosti: používať tradičné (jednorazové) plienky, alebo opakovane použiteľné; kupovať detskú výživu, alebo si ju vyrábať doma zo surovín z miestneho trhu alebo od farmára.

MONEY & LIFE SKILLS

Čakáme dieťa

Príbeh

Čo sa z tohto príbehu naučíme

- V tejto kapitole sa zoznámite s príbehom mladej dvojice, ktorá čaká dieťa.
- Na začiatku sa len rozhodujú, či by chceli mať dieťa a zvažujú či na to majú dostatočné finančné prostriedky, najmä v období, keď mladá mamička nebude mať príjem (prinajmenšom nie vo zvyčajnej výške)
- Na nasledujúcich stránkach sa dozviete ako sa dá finančne pripraviť na narodenie dieťaťa a na čo sa treba nachystať, keď rodina očakáva nový prírastok.

Tagy: Rozpočet a plánovanie, Sporenie a investície, úver, Poistenie, Nákupy a práva zákazníka

Návrhy pre školiteľov:

Mali by ste si uvedomiť, že pre väčšinu mladých párov je očakávanie dieťaťa obrovským krokom. Je dôležité vysvetliť im, že tento krok navždy zmení ich súkromný život, ale bude mať vplyv aj na ich financie. Dôležitá je príprava na túto zmenu. Preto odporúčame rozdeliť lekciu do niekoľkých krokov.

Z hľadiska životných zručností je dôležité, aby ste ako školitelia poukazovali na zmenu, ktorá príde spolu s dieťaťom. Život s dieťaťom bude iný a je dôležité diskutovať o očakávaniach.

Cvičenie: Môžu si Peter a Jana dovoliť zaplatiť všetky výdavky, ktoré majú, a tiež za dieťa?

Peter a Jana si po kontrole rodinného rozpočtu a svojich zdrojov musia jasne prediskutovať svoje očakávania od života s dieťaťom. Ak sú ich zdroje menšie než čakali, ako to môžu vyriešiť? Účastníci by mali zvoliť spôsob, ako vytvoriť zdravší mesačný rozpočet. Môžu si napísať zoznam možných úspor. Je Jana schopná uskomniť sa pri nakupovaní oblečenia? Je Peter ochotný nechodiť tak často do obchodov s elektronikou?

Keď svoje nápady spíšu, mali by účastníci diskutovať o tom, čo je pre nich uskutočniteľné. Mali by sa zamerať na nasledujúce otázky:

- Je pre nich menej dôležité žiť ako zvyčajne (so všetkými výdavkami), ako žiť s dieťaťom?
- Aká je ich hranica pohodlia?

Odkaz na kalkulačku k tomuto cvičeniu:

<https://training.moneylifefskills.eu/calc/index.php?localize=sk>

V závislosti od zdrojov by sa budúci rodičia mali rozhodnúť, aké sú ich možnosti a ako by nakúpili základné potreby pre dieťa. Ako školiteľ by ste mali poukázať na niekoľko možností, ktoré majú a o ktorých možno nevedia. Typy zdrojov sa budú posudzovať v nasledujúcom cvičení.

Cvičenie: Ktoré možnosti sú pre Petra a Janu realizovateľné?

V závislosti od výsledku predchádzajúceho cvičenia účastníci získajú predstavu o možnej veľkosti svojich zdrojov pre dieťa.

Scenár 1: Peter a Jana nakupujú základné potreby pre deti z malej pôžičky.

Školiteľ vysvetlí terminológiu pôžičiek, ich výhody a nevýhody. Pôžička by mala byť dobre krytá aj po tom, ako sa zmení príjem rodiny, keď Jana ostane na materskej dovolenke.

Účastníci vypočítajú rôzne alternatívy pomocou úverových kalkulačiek, ako napr.

<https://www.thecalculatorsite.com/finance/calculators/loancalculator.php>

alebo

<https://index.sme.sk/kalkulacky/uverova-kalkulacka>

Scenár 2: Peter a Jana kombinujú nákup z druhej ruky a nákup nových vecí.

Školiteľ vysvetľuje výhody nákupu vecí z druhej ruky. Keďže finančná situácia väčšiny účastníkov neumožní zaplatiť všetky nové potreby pre dieťa, do popredia sa dostáva možnosť kúpiť veci z druhej ruky. Táto diskusia by mala zahŕňať aj environmentálne aspekty.

Detská postieľka alebo kočík sú veci, ktoré sa nezvyknú príliš opotrebovať a zvyčajne sú v dobrom stave. Bonusom je nižšia cena. Napríklad: Postieľku kúpia z druhej ruky, ale matrac bude nový.

Rodičia by mali pre dieťa nájsť dobrého pediatra, ktorý sa postará o jeho zdravie. Je rozumné urobiť niečo aj pre budúce zdravie a pracovnú stabilitu rodičov. Školiteľ by mal vysvetliť výhody a nevýhody zdravotného poistenia - najmä ak ide o zdravotné poistenie pracujúceho rodiča.

Toto je ten správny okamih, aby sme si túto otázku položili a diskutovali o nej. Rozhodnutie závisí od miery nebezpečenstva pri práci a od toho, ako sa v danej profesii vyvíja ekonomická situácia.

Cvičenie: Je pracujúci rodič zamestnaný v nebezpečnej práci alebo mu hrozí strata práce v dôsledku ekonomickej situácie v krajine?

Účastníci diskutujú o tejto otázke a odhadujú náklady na zdravotné poistenie v porovnaní s nebezpečenstvom straty zamestnania alebo úrazu. Použijú údaje z rozpočtu a spočítajú výšku poistenia, ktoré potrebujú v prípade neočakávanej udalosti.

Odkaz na kalkulačku k tomuto cvičeniu:

<https://training.moneylifeskills.eu/calc/index.php?localize=sk>

8.6 Rozvod

Didaktické východiská a ciele vzdelávania

Bohužiaľ, nie každý vzťah alebo manželstvo vydrží navždy. Okrem citových problémov to často vedie aj k novým a nepríjemným finančným situáciám pre jedného alebo oboch partnerov, najmä pokiaľ ide o usporiadanie nehnuteľností a investícií.

Náš príbeh predstavuje Dany a Igora, ktorí sa rozišli po desiatich rokoch manželstva. Žijú v dome, za ktorý stále platia hypotéku, a majú dve deti. Príbeh ich prevedie niekoľkými aspektmi rozvodu.

Po absolvovaní tohto modulu by študent mal:

- Vedieť si dať pozor na príznaky, ktoré naznačujú, že delenie financií môže byť komplikované
- Vedieť, ako dosiahnuť dohodu, ktorá je spravodlivá pre obe strany
- Vedieť, čo počas rozvodu robiť, a čo nie
- Vedieť, ako počas rozvodu chrániť svoje financie

MONEY & LIFE SKILLS

Rozvod

Príbeh Dany a Igora

Dana s Igorom sú manželia už desať rokov. Bývajú v dome, ktorý si kúpili pred ôsmimi rokmi na hypotéku. Majú dve deti, 13-ročné a 9-ročné. Oba rodičia pracujú, aj keď Dana len na polovičný úväzok.

Nebudeme skúmať, čo sa v ich manželstve pokazilo. Sústreďme sa na finančné aspekty ich rozhodnutia rozviesť sa a na to, ako ich to oboch ovplyvní.

Návrhy pre školiteľov:

Mali by ste mať na pamäti, že mnohí mladí ľudia považujú vzťahové otázky za súkromné záležitosti, o ktorých sa nemá hovoriť na verejnosti. Mali by ste ich upozorniť, že táto lekcija sa zameriava len na možné finančné dôsledky rozvodu. Emocionálne ani právne otázky nebudú súčasťou tohto školenia.

Cvičenie: Náklady na bývanie, keď partneri žijú oddelene

Účastníci vypracujú fiktívny rodinný rozpočet pre rodinu z príbehu pred rozchodom. Ich životné náklady by mali byť podobné skutočnej situácii účastníkov.

V druhom kroku účastníci vypracujú samostatné rozpočty pre Danu a Igora za predpokladu, že jeden z nich opustí dom. V závislosti od finančných predpokladov môžu dospieť k rôznym výsledkom.

Odkaz na kalkulačku k tomuto cvičeniu:

<https://training.moneylifeskills.eu/calc/index.php?localize=sk>

Možno očakávať, že jeden z partnerov bude musieť v závislosti od výsledku súdu platiť druhému výživné. Vychádzajúc z predpokladu, že si táto osoba môže ponechať dom, môže si ho dovoliť? Je možné dosiahnuť zníženie hypotéky predĺžením doby splácania?

Školiteľ bude s účastníkmi diskutovať o rôznych modeloch financovania.

Cvičenie: Zmena sadzieb hypoték?

Účastníci vypočítajú nové sadzby hypoték a diskutujú o dôsledkoch. Znovu upravujú mesačné rozpočty domácnosti osoby A alebo B.

8.7 Strata zamestnania

Didaktické východiská a ciele vzdelávania

Práca bola vždy jedným zo základných prvkov života každého človeka. Postupom času sa však spôsob, akým o práci premýšľame, zmenil. Kedysi bolo stále pracovné miesto a jeho istota samozrejmyimi prvkami. Dnes sa však zmenil spôsob chápania práce – dynamicky sa mení a veľmi často je dočasná. Čoraz viac ľudí musí kvôli hospodárskej situácii vo svete čeliť viac či menej náhlemu prepúšťaniu. Preto sa stáva nevyhnutným naučiť sa tieto situácie zvládať, a to nielen po emocionálnej, ale aj po praktickej stránke. Vedieť reagovať na nezamestnanosť a hľadať novú pracovnú príležitosť patria k základným schopnostiam, ktoré potrebuje každý z nás. V tomto procese pomôžeme Erikovi a jeho rodine čeliť strate zamestnania. Pochopíme, ako sa čím skôr vyrovnáť s touto situáciou a ako nasledovať kroky, ktoré treba podniknúť, aby sa nová pracovná skúsenosť začala čo najlepšie. K modulu sme pridali aj základné informácie o situáciách, v ktorých sa nachádzajú dlhodobo nezamestnaní.

Po absolvovaní tohto modulu by účastník mal:

- Vedieť zachovať pokoj a zmeniť perspektívu
- Vedieť ako požiadať o pomoc
- Ponáhľať sa, aby si zlepšil svoje schopnosti
- Zapojiť sa do hry: prijímať nové výzvy

Po absolvovaní tohto modulu bude účastník oboznámený so všetkými nástrojmi, ako sa psychologicky a prakticky vyrovnáť so stratou zamestnania.

MONEY & LIFE SKILLS

Strata zamestnania: Ako reagovať?

Cítíme sa nahnevaní, smutní, depresívni či frustrovaní. Obviňujeme firmu, kolegov, priateľov, či celý svet. Príde o prácu, alebo sa nevedíme dlhodobo zamestnať, prináša smútok, podobne ako iné straty. Neupadnime do negativity a skúsme nasledujúce jednoduché postupy.

- Zachovajte pokoj: zmeňte uhol pohľadu
- Výzva k aktivite: požiadať o pomoc
- Reagujte rýchlo: zlepšujte sa
- Nezostaňte mimo: prijímajte nové výzvy

Návrhy pre školiteľov:

Musíte mať na pamäti sociálno-politický kontext, v ktorom žijú tí, ktorí sa stretávajú s takouto situáciou; a to tak z hľadiska ekonomického života, ako aj z hľadiska inštitúcií/organizácií. Musíte byť schopní usmerňovať a orientovať účastníkov vzhľadom na región, v ktorom žijú. Preto treba brať do úvahy, že nie všetci prijali nové poňatie práce ako premenlivej, a nie pevnej a statickej. Preto je potrebné pomôcť ľuďom zmeniť ich pohľad na vec, aby určité koncepcie, ktoré môžu poznať, ale nemusia ich mať vžitú, nepovažovali za dané.

Cvičenie: Kto môže pomôcť Erikovi ?

Erik práve prišiel o prácu a čelí zložitej a ťažkej situácii, najmä preto, že musí živiť rodinu.

Pokúste sa Erikovi pomôcť usporiadať jeho život a úspory v tomto ťažkom období a ukážte mu, ako tento čas prežiť a poučiť sa z neho:

- Skúste si urobiť malý prieskum o ekonomickej pomoci, na ktorú majú nezamestnaní nárok v podobe finančných dávok a daňových úľav (pozastavenie platieb, podpora v nezamestnanosti).
- Identifikujte tých, ktorí môžu Erikovi pomôcť.
- Keď Erik pochopil, aké výhody a podpory môže využívať a vybral si tie, ktoré sú pre neho vhodné, musí ísť na úrady vyplniť formuláre – skrátka musí naštartovať byrokraciu. Pomôžte Erikovi pochopiť, kam má ísť, aké formuláre má vyplniť, komu ich má poslať, aké dokumenty má dostať atď.

Toto cvičenie vám umožní vykonať regionálnu analýzu rôznych druhov pomoci, ktoré sú k dispozícii osobám v tejto situácii. Účastníci sa tiež dozvedia o rôznych nápomocných inštitúciách a o tom, čo robia.

Cvičenie: Pomôžte Erikovi naplánovať jeho ďalšie kroky

Erik prišiel o prácu. Pochopil, ako sa vyrovnáť s počiatočnými ekonomickými ťažkosťami, ale je veľmi smutný a deprimovaný; cíti sa zbytočný. Nemá pokoj a cíti sa byť plný úzkosti a strachu.

Snažte sa Erikovi pomôcť a dať mu nápady, aby tomuto obdobiu čelil s potrebným pokojom a snažil sa túto situáciu vnímať ako príležitosť na zmenu, zlepšenie a rast.

Nájdite nápady a myšlienky, ktoré Erikovi pomôžu nájsť pokoj a nový impulz.

Pomôžte mu pochopiť, že na sebe musíte pracovať

Toto cvičenie sa zdá byť triviálne, má však zásadný význam pre zmenu pohľadu. Zmena pohľadu na stratu zamestnania je skutočnou zmenou, skutočným krokom k budúcnosti. Musíme mu pomôcť uvažovať pozitívnym spôsobom a hľadať riešenia.

Cvičenie: Pomôžte Erikovi vyplniť jeho životopis

Dnes Erik čelí novej skúsenosti. Pomôžte mu určiť kroky, ktoré ho povedú k aktívnemu hľadaniu práce; kde začať a kam ísť. Napríklad vykonajte vyhľadávanie na úradoch práce alebo centrách, ktoré v jeho regióne pomáhajú ľuďom bez práce. Vyhľadajte stránku alebo osobu, ktorá pomôže Erikovi vytvoriť a vypracovať životopis, zistiť nové možnosti vzdelávania alebo nové pracovné príležitosti. Vytvorte dokument, ktorý sa môže stať malou príručkou.

V závere modulu sme uviedli príklady pre tých, ktorí bojujú s **dlhodobou nezamestnanosťou**: či už ide o absolventa bez práce, alebo aké je to hľadať prvé zamestnanie a na čo má nezamestnaný i zamestnávateľ nárok, ako naštartovať vlastnú firmu, aké podporné schémy sú k dispozícii mladým ľuďom, a pod. Školiteľ by si mal modul prečítať vopred a následne diskutovať s účastníkmi o tom, v akej sú situácii a či sú oboznámený s týmito podpornými schémami.

8.8 Nehoda / Choroba

Didaktické východiská a ciele vzdelávania

Kým sme mladí, myšlienky na chorobu alebo nehodu sa nám zdajú byť vzdialené. Keď sa narodí deti, mladí zvyčajne prvýkrát premýšľajú o finančnom zabezpečení rodiny do budúcnosti. Niekedy idú racionálne úvahy o starobe alebo chorobe bokom a na prvom mieste je „potreba“ žiť teraz. Preto je dôležité poskytnúť mladým dospelým usmernenie a poukázať na problematiku zdravia, aspoň keď prekročia vek 35 rokov.

Je obzvlášť dôležité poskytnúť im určité usmernenie a na príklade ich rodičov alebo starých rodičov ukázať, že takéto okolnosti môžu nastať a nemali by viesť k finančnej katastrofe.

Náš príbeh predstavuje Jána a jeho rodinu. Má 35 rokov a pracuje ako taxikár, čo je povolanie, ktoré môže byť nebezpečné. Tento príbeh bude mať niekoľko častí.

Po absolvovaní tohto modulu by študent mal:

- Vedieť, ako zaobchádzať s úsporami
- Vedieť, že je dobré mať pohotovostný fond a aká by mala byť jeho výška
- Pracovať na preventívnych opatreniach a vedieť, čo znamená žiť zdravo
- Vedieť, ako si vybrať životné poistenie a čo najdôležitejšie má pokrývať
- Čo robiť, keď sa stane nehoda
- Ako sa vyrovnáť s dlhodobou chorobou z hľadiska finančného krytia, ale aj emocionálne

MONEY & LIFE SKILLS

Nehoda / Choroba

Príbeh o Jánovi

Čo sa z tohto príbehu naučíme

V tejto kapitole sa zoznámime s príbehom mladého šoféra Jána. On a jeho rodina majú spokojný život, no jeho práca taxikára je náročná.

Uvidíme ako spolu so ženou rozmýšľajú ako čo najlepšie naložiť s úsporami a ako si zabezpečiť núdzový fond.

Na nasledujúcich stránkach sa dočítame, ako nehoda alebo choroba dokážu sťažiť človeku situáciu.

Tagy: Poistenie, Osobné, Rozpočet a plánovanie, Sporenie a investície, Základná matematika

Návrhy pre školiteľov:

Mali by ste si uvedomiť, že pre väčšinu mladých ľudí sú myšlienky na choroby veľmi vzdialené. Vytváranie úspor na dôchodok alebo na mimoriadnu udalosť nie je medzi nimi bežné. O to dôležitejšie je vysvetliť, aké potrebné je mať aspoň pohotovostný fond a v primeranom veku začať sporiť na dôchodok. Preto odporúčame rozdeliť lekciu do niekoľkých krokov:

Cvičenie: Dokáže sa Ján rozumne rozhodnúť, ako rozdeliť svoje úspory?

Ján už má určitú sumu peňazí našetrenú. Chce zrekonštruovať kúpeľňu. Účastníci by mali prediskutovať dva možné scenáre a nájsť najlepšiu verziu, ktorá sa čo najviac približuje ich vlastnej skutočnej finančnej situácii.

Scenár 1: Ján minie všetky ušetrené peniaze na renováciu.

Scenár 2: Ján si ponechá určitú sumu ako núdzový fond.

Školiteľ vysvetlí výhody a nevýhody oboch rozhodnutí. Vynaložiť celú sumu na renováciu by mohlo byť lákavé, o to viac, keď Jánova manželka túži po exkluzívnych dizajnových kúskoch. Na druhej strane by im však nezostali žiadne rezervné prostriedky. Vziať si pôžičku by tiež mohlo byť rizikom. Účastníci diskutujú o svojich názoroch – akú možnosť si vyberú, ak sa budú rozhodovať oni.

Mali by sa zamerať na tieto otázky:

- Má Ján nejakú inú možnosť?
- Ako sa má Ján a jeho rodina rozhodnúť zodpovedne?

V závislosti od predchádzajúceho cvičenia by ste ako školiteľ mali začať diskusiu o možných alternatívach, kde držať svoj pohotovostný fond. V tomto prípade by ste mali poukázať na najdôležitejšie aspekty, a teda ako rýchlo by sa účastníci mohli dostať k svojim úsporám / pohotovostnému fondu.

Cvičenie: Kde držať pohotovostný fond?

V závislosti od predchádzajúceho cvičenia účastníci prediskutujú, kde držať svoj pohotovostný fond. Mali by vyhľadať možnosti na internete a diskutovať o výsledku prieskumu. Školiteľ vysvetlí účastníkom najdôležitejšie pojmy spojené s rozhodovaním a poukáže na dôležitý krok – zájsť pred konečným rozhodnutím za finančným poradcom.

Scenár 1: Ján si nechá peniaze doma.

Školiteľ vysvetľuje výhody a nevýhody držania hotovosti doma. Riziká sú zrejmé: nebezpečenstvo požiaru, vlámania či použitia peňazí na niečo iné, pretože sú poruke.

Scenár 2: Ján si vyberie trojročný investičný fond.

Školiteľ vysvetlí terminológiu a účastníci budú na základe modelovej situácie diskutovať o výhodách a nevýhodách tejto možnosti. Účastníci by si mali uvedomiť, že tento fond nie je vhodný ako núdzový – nehoda nepočká 3 roky.

Účastníci vypočítajú rôzne alternatívy pomocou úverových kalkulačiek, ako napr.

<https://www.moneyunder30.com/emergency-fund>

alebo: <https://index.sme.sk/kalkulacky/sporenie>

Scenár 3: Ján a jeho rodina sa rozhodnú držať peniaze na sporiacom účte s vysokým výnosom.

Školiteľ vysvetlí terminológiu a výhody a nevýhody tejto voľby. Účastníci o nej môžu diskutovať a hľadať ďalšie možnosti, ktoré spĺňajú tieto podmienky: sú ľahko prístupné, bezpečné, umožňujú vklad ľubovoľnej sumy.

Keďže finančná situácia väčšiny účastníkov neumožňuje zaplatiť vysoké sumy, je potrebné na to reagovať. Účastníci by mohli použiť aj kalkulačku domácnosti, aby si rozhodnutie prispôbili.

Odkaz na kalkulačku k tomuto cvičeniu:

<https://training.moneylifefskills.eu/calc/index.php?localize=sk>

Keď dôjde k nehode, je to obzvlášť ťažké pre zraneného a jeho rodinu. To isté platí, keď sa v rodine objaví vážna choroba. Dá sa očakávať, že sumy, ktoré sú pre takúto udalosť k dispozícii, sa môžu v krátkom čase stať desivo nízkymi. Účastníci sa dozvedia, že potreba núdzového fondu je tu v každom veku.

Keď sa niečo stane, je okrem finančnej stability dôležité starať sa o svoje zdravie a rozbehnúť podporu rodiny. Táto diskusia je taká dôležitá, že by ste ako školiteľ k nej mohli prizvať psychológa alebo zdravotného poradcu.

Cvičenie: Ako žiť zdravo a ako byť čo najväčšou oporou v prípade úrazu alebo choroby?

Účastníci už diskutovali o možnostiach vytvorenia núdzového fondu. Teraz by mali prediskutovať dve dôležité otázky týkajúce sa životných zručností.

1: Žite zdravo.

Školiteľ a odborník prediskutujú s účastníkmi hlavné atribúty zdravého života. Tu je dobré poukázať na možnosť „zeleného“ života spolu so zdravým životným štýlom a na to, že je podľa možnosti vhodné kupovať miestne potraviny alebo používať čo najmenej odpadových materiálov.

2: Buďte oporou v ťažkých časoch.

Účastníci sa zamyslia nad tým, ako by to vyzeralo po nehode alebo chorobe. Je vítané prizvať na túto diskusiu odborníka. Mal by zvýšiť povedomie o tejto téme a o tom, aké ťažkosti by to mohlo priniesť do života účastníkov. Mohli by sa podeliť o skúsenosti, ak nejaké majú a sú ochotní tak urobiť.

8.9 Využívanie práv spotrebiteľa

Didaktické východiská a ciele vzdelávania

Smernica o právach spotrebiteľov poskytuje spotrebiteľom rovnaké práva v celej EÚ. Zosúladuje a harmonizuje vnútroštátne spotrebiteľské predpisy, napríklad o informáciách, ktoré musia spotrebiteľia dostať pred nákupom, a o ich práve zrušiť online nákupy bez ohľadu na to, kde v EÚ nakupujú.

Smernica sa vzťahuje na všetky zmluvy uzatvorené medzi „spotrebiteľom“ a „obchodníkom“. Členské štáty sa nemôžu od smernice odchýliť tým, že zavedú prísnejšie alebo menej prísne ustanovenia, pokiaľ v samotnej smernici nie je stanovená osobitná možnosť odchýliť sa od jej pravidiel.

MONEY & LIFE SKILLS

Využívanie práv spotrebiteľa

Príbeh o skúsenosti Andrey a Roberta

V poslednom čase sa Andrea a Robert ocitli v niekoľkých situáciách, keď boli spochybnené ich práva spotrebiteľa. Európska únia našťastie v posledných rokoch prijala nariadenia, ktoré podstatne zlepšili pozíciu spotrebiteľov voči obchodníkom. Veľa nepríjemností preto mohlo dopadnúť v prospech Andrey a Roberta. Nasledujúci príbeh nám o tom povie viac.

Príbeh poskytuje informácie o niekoľkých situáciách, v ktorých existujú práva spotrebiteľov:

- Záruka
- Oneskorené dodanie
- Oneskorenie letu
- Nezákonne dlhá zmluva
- Plná cena
- Vyššia cena z dôvodu štátnej príslušnosti
- Právo na prístup na internet
- Právo na online obsah
- Poplatky za kreditné karty
- Zablokovaná kreditná karta
- Poistenie
- Odstúpenie od zmluvy

- Odstúpenie od úverovej zmluvy
- Problémy s dovolenkou

Návrhy pre školiteľov:

Táto kapitola je dobrou príležitosťou na to, aby si ľudia uvedomili, aký priaznivý vplyv má Európska únia na nás občanov. Mohli by ste študentom povedať, aké slabé bolo predtým postavenie spotrebiteľov. Do diskusie zahrňte aj ekologické aspekty.

Cvičenie: Kto už využil výhody smernice o právach spotrebiteľov?

Študenti sa porozprávajú o svojich skúsenostiach so zárukou, zrušenými dovolenkami alebo inými zážitkami. V závislosti od tém môžu diskutovať o tom, akým spôsobom reagovali alebo mali reagovať. V prípade potreby by v tomto bode mali prediskutovať aj aspekty udržateľnosti, napr. je naozaj potrebné kúpiť nové zariadenie, alebo by sa starý predmet dal opraviť?

8.10 Dôchodok

Didaktické východiská a ciele vzdelávania

Premýšľanie o dôchodku dnes začína byť dosť znepokojujúce. Čoraz častejšie sa objavujú znepokojujúce správy o riziku, že nové generácie naň nikdy nedosiahnu, alebo ak áno, tak bude taký nízky, že im nezaručí prijateľnú kvalitu života. Z tohto dôvodu sa v posledných rokoch zrodili a čoraz viac rozvíjajú tzv. doplnkové dôchodky, ktorých cieľom je zvýšiť alebo nahradiť „štátny“ dôchodok. Prijatie tejto novej perspektívy je však náročný proces – ako každá zmena.

Po absolvovaní tohto modulu by mal študent:

- Vedieť čo je dôchodok
- Overiť si, koľko naň bude prispievať
- Čo je doplnkový dôchodok
- Koľko bude dostávať peňazí, keď odíde do dôchodku

MONEY & LIFE SKILLS

Dôchodok

Čo sa stane, keď odídeme do penzie? Ako sa dá vyžiť z dôchodku? Aký bude náš život bez platu, zato s penziou? Dôchodok... sen a realita! Poďme sa pozrieť na to, čo robiť, aby naša dôchodková realita bola solídna a bezpečná – aby sme aj v starobe žili dobrý život!

Na čo sa v tomto príbehu pozrieme?

- Čo je penzia
- Príspevky na dôchodkové sporenie
- Doplnkové dôchodkové sporenie
- Koľko peňazí budeme dostávať ako penzisti?

Návrhy pre školiteľov:

Školiteľ musí mať znalosti o danej téme. Treba vedieť, čo je dôchodkový systém a ako funguje. Len na základe znalosti systému a problémov jeho udržateľnosti možno pochopiť význam integračného dôchodkového systému. Vedzte ľudí pomocou vedomostí a pochopenia dôležitosti myslenia na zajtrajšok. Predostrite účastníkom inú víziu dôchodku, ktorú možno analyzovať aj v rámci rôznych možností, ktoré boli definované v priebehu rokov.

Cvičenie: Kto pomôže Antonovi nájsť cestu?

Pomôžte Antonovi pochopiť, ako sa orientovať v tejto novej fáze jeho života. Definujte, čo znamená pojem dôchodok a koľko druhov dôchodkov existuje.

Vypracujte stručnú správu, aj schematicnú, aby ste si urobili prehľad o význame odchodu do dôchodku.

Potom analyzujte situáciu vo svojej krajine.

Ako funguje dôchodkový systém vo vašej krajine, aké sú jeho pravidlá?

Toto cvičenie vám umožní reálne a presne spoznať, čo je dôchodkový systém a ako funguje. Je nevyhnutné pochopiť, na čo sa doplnkový dôchodok používa a prečo je dôležitý.

Cvičenie: Pomôžte Antonovi zorientovať sa vo svete doplnkových dôchodkov

Keď pochopíte význam a potreby doplnkového dôchodku pre Antona, pokúste sa analyzovať rôzne typy existujúcich doplnkových dôchodkov.

Pokúste sa vytvoriť systém, v ktorom môžete identifikovať plusy a mínusy rôznych existujúcich doplnkových dôchodkových systémov.

Vezmite si za vzor nasledujúcu tabuľku:

Typ doplnkového dôchodkového sporenia	Plus	Mínus
Abc.....	1- Abc..... 2- Abc.....	1- Abc..... 2- Abc.....

Toto cvičenie vám umožní pochopiť všetky existujúce typy doplnkových dôchodkov a tiež výhody a nevýhody každého z nich.

Cvičenie: Pomôžte Antonovi vypočítať jeho doplnkový dôchodok. A keď už budete pri tom, skúste si vypočítať svoj!

Teraz musí Anton pochopiť, koľko si sporiť a ako aktivovať doplnkový dôchodok. Pokúste sa mu pomôcť vypočítať jeho dôchodok pomocou údajov, ktoré máte k dispozícii. Aby mohol Anton pokojne žiť, musí mať doplnkový dôchodok vo výške približne 1 000 EUR. K dnešnému dňu je výška dôchodku, ktorý by poberal 10 rokov, 870,00 EUR. Ak vezmeme do úvahy dnešné predpisy a vypočítame, že Anton pôjde do dôchodku o 10 rokov, skúste vypočítať, koľko bude musieť mesačne platiť, aby za 10 rokov dostával doplnkový dôchodok vo výške 130,00 EUR mesačne. Teraz to skúste sami! Skúste sa zamyslieť, aký vysoký dôchodok by ste mohli mať, keby ste začali pracovať dnes. Vypočítajte si, kedy približne a po koľkých rokoch by ste odišli do dôchodku. Skúste pochopiť, koľko by ste mohli získať z doplnkového dôchodku, ak by ste začali platiť dnes.

Môžete použiť kalkulačku doplnkového dôchodku v angličtine: <https://www.teacherspensions.co.uk/members/calculators/flexibilities.aspx>, alebo si porovnajte ponuky rôznych doplnkových dôchodkových poistení, ktoré poskytujú finančné inštitúcie na Slovensku (viac sa o 3. pilieri dočítate tu: <https://www.employment.gov.sk/sk/socialne-poistenie-dochodkovy-system/dochodkovy-system/iii-pilier-doplnoke-dochodkove-sporenie/>)

8.11 Mobilný telefón

Didaktické východiská a ciele vzdelávania

V dnešnej dobe si všetci uvedomujeme, aké dôležité je byť v spojení s rodinou, priateľmi, komunitou a zvyškom sveta. Najužitočnejším nástrojom, ktorý na to máme, je mobilný telefón. Tento telefón nám umožňuje prístup k tisícom a tisícom obsahov prostredníctvom internetu, udržiavať kontakt so svojimi blízkymi, zachytávať a streamovať to, čím práve žijeme alebo čo považujeme za dôležité, počúvať hudbu a nekonečné množstvo ďalších možností. Poskytuje nám autonómiu, a keďže sa pomocou neho dá zúčastniť mnohých spoločenských udalostí, znižuje naše šance cítiť sa vylúčení.

Preto je nesmierne dôležité, aby sme našich mladých ľudí viedli pri kúpe mobilného telefónu a poskytli im odporúčania a vysvetlenia. V našom príbehu vám predstavíme Lukáša, mladého chlapca, ktorému sa pokazil telefón. Pomôžete mu rozhodnúť, ktorý telefón je pre neho vhodnejší, a tak sa dozviete, ako postupovať pri jeho kúpe.

Po absolvovaní tohto modulu by mal študent:

- Poznať možnosti nákupu takéhoto zariadenia
- Poznať hlavné typy mobilných telefónov (v nižšej, strednej a vyššej triede).
- Vedieť o hlavných možnostiach platby a o tom, či sa k telefónu dostanete bezplatne alebo nie (paušál alebo predplatené karty).
- Dokáže porovnať celý rad zariadení, aby si bol istý, že si vybral správne.

MONEY & LIFE SKILLS

Mobilný telefón

Pokazil sa vám smartfón? Chceli by ste ho vymeniť za nový? V tomto module sa s podobnou situáciou stretne náš hrdina Lukáš. Podme sa pozrieť na jeho príbeh. Dozvieme sa o najdôležitejších veciach, ktoré treba brať do úvahy pri bezpečnej a zodpovednej kúpe mobilného telefónu.

Čo sa z príbehu naučíme?

- Aké sú možnosti pri nákupe nového telefónu
- Aké sú základné typy mobilov (lacné, stredná trieda, špičkové modely)
- Aké sú možnosti platby a či sú s viazanosťou, alebo nie (napríklad paušál či karta na dobíjanie)
- Naučíme sa porovnať rôzne telefóny, aby sme si vybrali naozaj správne.

Návrhy pre školiteľov:

Ako školiteľ by ste mali vziať do úvahy, že väčšina mladých ľudí neberie finančné aspekty svojho nákupu tak vážne ako starší ľudia, čo môže viesť k nesprávnemu rozhodnutiu pri nákupe. V dôsledku toho je dôležité, aby im boli vysvetlené všetky pojmy, ktoré vám predstavujeme.

Cvičenie: Spomeniete si na výhody a nevýhody nového mobilného telefónu? A čo mobilný telefón z druhej ruky?

Táto aktivita nám umožní porovnať tieto dva typy mobilných telefónov. Úlohou účastníkov bude pretiahnuť vlastnosti, ktoré sa zobrazia na pravej strane, a umiestniť ich na prázdne miesta v tabuľke.

Po jej vyplnení sa budú môcť zapojiť do otvorenej diskusie o tom, ktorá z možností je podľa nich najlepšia. Mali by sa sústrediť na výroky, ktoré sme predstavili, ale môžu si vymyslieť nové a doplniť ich.

Pri kúpe mobilného telefónu existuje mnoho rôznych možností a my vám predstavíme tri z nich v závislosti od rôznych nákladov, ktoré nákup zahŕňa. Zo všetkých troch možností, ktoré si účastníci môžu vybrať, je pre Lukáša správna len jedna. Vyzvite účastníkov, aby diskutovali o rozhodnutí, ktoré urobili, a podelili sa o svoje myšlienky s ostatnými rovesníkmi

Cvičenie: Pomôžete Lukášovi vybrať najvhodnejší telefón?

Možnosti 2 a 3: nesprávne odpovede. Aj keď tieto možnosti zahŕňajú zľavu z poplatkov, ročné náklady by boli drahšie, pretože Lukáš by musel platiť dlhšiu splátku až do konca dlhodobej zmluvy (18 mesiacov).

Možnosť 1: Správna odpoveď. Kúpa odblokovaného telefónu by bola pre Lukáša najpohodlnejším a najekonomickejším riešením

Nakoniec príde rad na účastníkov, aby ukázali, čo sa naučili.

Cvičenie: Ktorý mobilný telefón by ste si kúpili?

Účastníci majú možnosť dôkladne si premyslieť svoje aktuálne možnosti pri kúpe telefónu. Budú musieť preukázať širokú škálu zručností, ktoré sa, dúfajme, naučili, ako napr.:

- Vypočítať svoj rozpočet.
- Identifikovať a vybrať mobilný telefón, ktorý by chceli.
- Vyhľadať internetové obchody, telefónnych operátorov ponúkajúcich zľavy a predajcov odblokovaných telefónov a porovnať náklady.

Inými slovami prísť na to, ktorá možnosť nákupu je pre nich najvhodnejšia.

Odkaz na kalkulačku k tomuto cvičeniu:

<https://training.moneylifeskills.eu/calc/index.php?localize=sk>

8.12 Prázdniny

Didaktické východiská a ciele vzdelávania

V súčasnosti môžeme čoraz častejšie pozorovať znepokojujúci fenomén života „na úteku“, honby za peniazmi a kariérou. Ľudia podceňujú potrebu odpočinku. Ten však má veľký význam pre udržanie telesnej a duševnej pohody. Potrebujeme ho. Dovolenka môže byť výbornou príležitosťou na takýto odpočinok. Vyžaduje si to však isté zamyslenie a prípravu.

Preto je obzvlášť dôležité poskytnúť mladým určité usmernenie a ukázať možné varianty, aby im výber najlepších možností dovolenky umožnil pokojne si oddýchnuť a nemnúť pritom príliš veľa.

V našom príbehu predstavujeme Katarínu, ktorá plánuje svoju dovolenku. Jej snom je ísť do Thajska, ale má obmedzené finančné prostriedky. Príbeh ju prevedie niekoľkými rôznymi možnosťami cestovania.

Po absolvovaní tohto modulu by mal byť účastník schopný:

- poukázať na výhody a nevýhody samostatného cestovania
- opísať výhody a nevýhody rekreácie v domovine a v zahraničí
- uviesť výhody a nevýhody organizovaných a individuálnych dovoleniek
- opísať nebezpečenstvá/riziká spojené s cestovaním
- vyhľadávať turistické ponuky a porovnávať ich ceny
- naplánovať si vlastnú dovolenku
- zostaviť rozpočet na dovolenku.

Na záver sa tiež dozvieme niečo viac o „zelenej“ doprave a o alternatívnych dopravných systémoch.

MONEY & LIFE SKILLS

Prázdniny

**Potrebujete dovolenku? Samozrejme!
Ale ako si vybrať najlepšiu možnosť a nemnúť pritom celý majetok?**

Čo sa v tomto príbehu naučíme

- povieme si o výhodách a nevýhodách cestovania osamote
- popíšeme plusy a mínusy domácej dovolenky a dovolenky v zahraničí
- ukážeme si výhody a nevýhody organizovaných zájazdov a individuálnej dovolenky
- popíšeme riziká, ktoré sa s cestovaním spájajú
- vyhľadáme ponuky zájazdov a porovnáme si ich ceny
- naplánujeme vlastný turistický zájazd
- vytvoríme rozpočet na dovolenku (špecifikujeme zásady jeho tvorby)

Návrhy pre školiteľov:

Mali by ste si uvedomiť, že v poslednej dobe čoraz viac ľudí z rôznych dôvodov nechodí na dovolenku. Podceňujú potrebu fyzického a duševného odpočinku. Preto je na začiatku veľmi dôležité diskutovať so skupinou o potrebe odpočinku.

Cvičenie: Prečo je dôležitý telesný a duševný odpočinok? Ako dlho by mala trvať dovolenka?

Na začiatku si účastníci môžu individuálne napísať svoje myšlienky na papier. Potom by mali o týchto otázkach spoločne diskutovať.

Teraz si účastníci uvedomujú potrebu oddychu a poznajú hodnotu dobrého odpočinku. Ďalším krokom je viesť ich k nájdeniu najlepších spôsobov relaxácie.

Cvičenie: Ako odpočívať?

Táto aktivita sa zameriava na rozpoznanie vlastnej schopnosti odpočívať. Účastník si vyplnením formulára môže overiť, či je naozaj schopný na dovolenke oddychovať. Nájde niekoľko tipov, ako si oddýchnuť na dovolenke.

Potom by mala nasledovať otvorená diskusia na tieto témy.

Link: [Aktivitu si môžete stiahnuť tu!](#)

Ako školiteľ by ste mali diskutovať o rôznych možnostiach cestovania. Účastníci by si mali byť vedomí ich výhod a nevýhod, ako aj možných nákladov.

Účastníci by mali vyhľadať a porovnať ceny rôznych možností cestovania.

Cvičenie: Vyhľadajte a vypočítajte.

1. Koľko stojí 10-dňový organizovaný výlet (dovolenkový balíček) vo vašej krajine? Samostatne pre 1 osobu a pre 2 osoby.
2. Koľko stojí 10-dňový samostatne organizovaný výlet vo vašej krajine? Samostatne pre 1 osobu a pre 2 osoby.
3. Koľko stojí 10-dňový organizovaný výlet (dovolenkový balíček) do Chorvátska? Samostatne pre 1 osobu a pre 2 osoby.
4. Koľko stojí 10-dňový samostatne organizovaný zájazd do Chorvátska? Samostatne pre 1 osobu a pre 2 osoby.
5. Koľko stojí 10-dňový organizovaný zájazd (pobytový balíček) do Thajska? Samostatne pre 1 osobu a pre 2 osoby.
6. Koľko stojí 10-dňový samostatne organizovaný zájazd do Thajska? Samostatne pre 1 osobu a pre 2 osoby.

Ak sa vrátíme ku Katkinmu príbehu, je dôležité zistiť, koľko peňazí má na svoju vysnívanú dovolenku v Thajsku.

Cvičenie: Môže si Katka vôbec dovoliť cestovať do Thajska??

Katka môže použiť jeden z nasledujúcich rozpočtových výpočtov, aby spoznala svoje finančné možnosti: mesačný rozpočet domácnosti alebo ročný rozpočet domácnosti. To jej poskytne prehľad o jej súčasnej situácii. Vo výsledku zistí, či má nejaké voľné peniaze, a ak áno, koľko ich má mesačne alebo ročne (v závislosti od toho, ktorú kalkulačku si vyberie).

Potom si môže overiť rôzne možnosti rozdelenia svojich úspor, pretože vie, že ak bude svoje peniaze držať v hotovosti, stratia na hodnote. Musí si však uvedomiť, že tieto peniaze môže v krátkom čase potrebovať. Katka môže použiť ďalšiu kalkulačku na odhad svojich budúcich príjmov. Okrem toho získa aj informáciu, ako dlho bude na dovolenku sporiť. Bude schopná našetriť si do budúceho leta?

V rámci tohto cvičenia by sa účastníci mali zamerať na nasledujúce otázky:

- Má Katka nejaké voľné peniaze, ktoré sa dajú ušetriť?
- Aká je maximálna suma voľných peňazí, ktorú má mesačne k dispozícii?
- Ako môže Katka svoje úspory rozdeliť?
- Ako dlho by jej trvalo, kým by si našetrila na svoju vysnívanú dovolenku?

Odkaz na kalkulačku k tomuto cvičeniu:

<https://training.moneylifefskills.eu/calc/index.php?localize=sk>

Ako školiteľ by ste mali účastníkov upozorniť na riziká a nebezpečenstvá spojené s cestovaním.

Cvičenie: Som si vedomý všetkých rizík spojených s cestovaním?

V tomto cvičení by sa mal účastník naučiť predvídať riziká, ktorým môže čeliť pri ceste na dovolenku, či už s cestovnou kanceláriou alebo na vlastnú päsť.

Na začiatku si účastníci môžu svoje predstavy individuálne napísať na papier, alebo použiť a vyplniť formulár. Potom by mali o týchto otázkach navzájom diskutovať.

8.13 Štúdium

Didaktické východiská a ciele vzdelávania

Vzdelanie je dôležitým aspektom ľudského života. Môže človeku poskytnúť príležitosť dosiahnuť najvyššie pozície alebo byť rešpektovaný. Získať aspoň základné vzdelanie je nevyhnutnosťou, ak chce mať človek dobrú prácu alebo byť odborníkom v nejakej oblasti. Podpora štúdia dieťaťa je preto dôležitou úlohou rodičov. Patrí sem emocionálna podpora a motivácia, ale aj finančná podpora.

Preto je obzvlášť dôležité poskytnúť mladým určité usmernenia a ukázať im možné alternatívy, aby študijná podpora viedla k úspešnému uplatneniu dieťaťa na trhu práce.

Náš príbeh predstavuje rodinu Filipovcov – manželský pár a ich deti, ktoré sa rozhodujú o svojom budúcom štúdiu a rodičia stoja pred úlohou podporovať ich finančne aj emocionálne.

Po absolvovaní tohto modulu by mal byť študent:

- Vedieť, ako si vybrať správny študijný fond
- Vedieť, aké sú najdôležitejšie otázky, ktoré si treba položiť pred prijatím rozhodnutia
- Vedieť, ako dieťa naučiť, aby bolo zodpovedné a rado sa učilo
- Vedieť, ako deťom pomôcť, aby sa osamostatnili čo najskôr.
- Poznať výhody a nevýhody nižšieho alebo vyššieho vzdelania v súvislosti s trhom práce.

MONEY & LIFE SKILLS

Štúdium

Príbeh rodičov

Čo sa z tohto príbehu naučíme

- V tejto kapitole sa zoznámite s príbehom manželskej dvojice a ich detí. Deti sú vo veku, keď sa majú rozhodnúť o svojom ďalšom vzdelaní. Je táto rodina pripravená podporiť ich na novej ceste?
- Uvidíme, ako si robia prehľad doterajších úspor a možností, ktoré ako rodina majú.
- Na nasledujúcich stránkach sa dozvieme o rôznych prístupoch k podpore pri štúdiu, a to z pohľadu rodičov ako aj detí.

Tagy: Osobné, Plánovanie Sporenie a investície, Základná matematika
Iné: Ako sa stať finančne nezávislým

Mali by ste si uvedomiť, že väčšina mladých rodičov nemyslí na štúdium svojich detí. Je veľmi dôležité vysvetliť rodičom, že nestačí začať šoriť, keď má dieťa 15 rokov. To môže byť príliš neskoro na to, aby malo včas ušetrenú potrebnú sumu. Preto odporúčame rozdeliť lekciu do niekoľkých krokov:

Cvičenie: Môžu si rodičia dovoliť vytvoriť študijný fond?

Účastníci musia najprv zistiť, koľko peňazí majú k dispozícii. Musia si overiť príjem svojej domácnosti. Použijú kalkulačku a prediskutujú, koľko z voľných peňazí pôjde na študijné sporenie.

Ďalším krokom je výber typu sporiaceho fondu. Tu by mal školiteľ iniciovať diskusiu o možnostiach a zdôrazniť význam poradenstva.

Odkaz na kalkulačku k tomuto cvičeniu:

<https://training.moneylifeskills.eu/calc/index.php?localize=sk>

Dá sa očakávať, že suma, ktorá je k dispozícii na štúdium, nebude stačiť. Ako školiteľ môžete poukázať na niekoľko ďalších možností, ako požadovanú sumu doplniť.

Toto je ten správny okamih, aby ste v skupine prediskutovali možné alternatívy v závislosti od miesta školy, ďalších nákladov na štúdium, cestovania atď. Školiteľ môže navrhnúť iné modely, ktoré by sa mohli zväziť.

Cvičenie: Prieskum škôl a inštitúcií.

Školy a univerzity zvyčajne organizujú dni otvorených dverí pre záujemcov.

Po prvé – účastníci sú vyzvaní, aby sa zúčastnili na takýchto podujatiach a vyhľadali možnosti finančnej podpory, ktoré ponúkajú školy. Ide o sociálne štipendium, štipendium za dobrý prospech a pod.

Po druhé – účastníci si vyhľadajú informácie o podpore štúdia od miestnych alebo štátnych inštitúcií, ktoré ponúkajú podporu štúdia napríklad pre rodičov s nízkym príjmom.

S úlohou finančne podporovať štúdium súvisí aj ďalšia dôležitá úloha rodičov: Ako naučiť deti poznať hodnotu peňazí? Ako školiteľ sa môžete zamerať na diskusiu s účastníkmi o rôznych prístupoch k téme, ako dosiahnuť tento cieľ.

Cvičenie: Ako naučiť dieťa hodnotu peňazí?

Účastníci budú diskutovať o svojom prístupe k deťom a o tom, ako by ich mohli naučiť finančnému hospodáreniu a zodpovednosti, a to už teraz. Školiteľ môže navrhnúť niekoľko možností.

Napríklad: vreckové – zodpovedné míňanie; diskusia s dieťaťom o veľkom nákupe – kúpa notebooku – hľadanie letnej práce; dávať dieťaťu dobrý príklad atď.

Ako školiteľ by ste mohli navrhnuť hranie rolí, pomocou ktorých by sa zväžil vplyv voľných financií na výber študijného odboru. Cieľom je prediskutovať rôzne možné prístupy.

Cvičenie: Ktorá škola je pre dieťa najlepšou voľbou?

Budúci rodičia alebo mladí rodičia si môžu vyskúšať hranie rolí. Jeden z rodičov bude hrať dieťa. Pokúsi sa zamyslieť nad možnými postojmi dieťaťa k výberu školy (strednej alebo vysokej). Druhý rodič predstavuje seba a svoj názor (finančný a podporný) na túto otázku.

Po jednom kole si vymenia úlohy. Môžu si vybrať z dvoch rôznych scenárov.

Scenár 1: Dieťa chce byť cukrárom, ale rodič mu navrhne, aby išlo na vysokú školu.

Scenár 2: Dieťa chce študovať na vysokej škole, ale rodič navrhuje vzdelávanie v niektorom remeselnom odvetví.

Školiteľ vysvetľuje výhody a nevýhody absolvovania remeselníckeho odboru v porovnaní s vysokoškolským vzdelaním, a to z finančného hľadiska, ale aj z hľadiska uplatnenia na trhu práce.

Okrem toho by mohli účastníci v druhej časti cvičenia diskutovať o rozdieloch vo vízii smerovania detí a urobiť prieskum o možnostiach na trhu práce po ukončení štúdia v konkrétnej pracovnej oblasti.

8.14 Nedostať sa na čiernu listinu

Didaktické východiská a ciele vzdelávania

Mladí ľudia sú často dosť neopatrní, pokiaľ ide o finančné otázky. Zanedbávajú termíny splátok a neuvedomujú si, že takýto prístup sa im nielen predražuje, pretože musia platiť pokuty a úroky z prečerpania účtu, prípadne poplatky za právnik, ale že riskujú aj zhoršenie úverovej bonity.

V dôsledku toho sa môže stať, že budú musieť platiť vyššie poplatky za úvery a niekedy dokonca aj za mobilné telefóny!

Cieľom tejto kapitoly je preto zvýšiť ich povedomie o existencii neviditeľného systému úverového hodnotenia, ktorý zahŕňa nielen banky, ale všetky podniky, ktoré sú založené na predplatených službách.

Ľudia by si tiež mali uvedomiť, že aj v čase nízkych úrokových sadzieb sporenia môžu byť úroky z prečerpania mimoriadne vysoké.

MONEY & LIFE SKILLS

Nedostať sa na čiernu listinu

Jurajov príbeh

Juraj požiadal banku o pôžičku. Prekvapilo ho, keď neuspel. Bankový poradca v počítači zistil, že Juraj kedysi v inej banke niekoľkokrát dlho meškal so splátkami úveru. Juraj tiež nevie, že aj nová neúspešná žiadosť o pôžičku mu ostane v záznamoch. To môže neskôr byť veľkou prekážkou, ak si bude chcieť požičať v inej banke.

Juraj nikdy nedával pozor na to, aby si vybudoval dobré úverové skóre a nedostal sa na čiernu listinu!

Návrhy pre školiteľov:

Ak sa vaši študenti stretli s finančnými ťažkosťami, spojte túto kapitolu s kapitolou 15 (Hľadanie pomoci) a ukážte žiakom, ako si určiť priority pri platení účtov a ktoré dlhy by mali byť splatené ako prvé.

Cvičenie: Zlé úverové skóre má vplyv na úroky

Pomocou úverovej kalkulačky žiaci vyskúšajú dôsledky vysokých úrokov z prečerpania. Rozdiel medzi „normálnou“ úrokovou sadzbou a sadzbami, ktoré musí platiť osoba s nízkym kreditným hodnotením, môže byť obrovský.

Pomocou kalkulačky ročného rozpočtu domácnosti žiaci vypracujú dva scenáre:

- Aká bude ich situácia, keď budú platiť vysoké úrokové sadzby
- koľko peňazí ušetria, ak majú dobré kreditné skóre – a čo by si za tieto peniaze mohli kúpiť.

8.15 Hľadanie pomoci / plánovanie

Didaktické východiská a ciele vzdelávania

Je dôležité zdôrazniť, že dlhy nemožno zanedbávať. Popieranie ťažkej finančnej situácie povedie len k ešte vážnejším následkom. Preto je dôležité vedieť, že existujú organizácie, kde možno získať pomoc. Dlhové poradenstvo má rôzne úlohy. Pomôže znížiť dlhy a zabrániť vzniku nových, ak to človek nedokáže zvládnuť sám.

MONEY & LIFE SKILLS

Hľadanie pomoci / plánovanie

Pavlin príbeh

Pavle sa vlani nedarilo. Pandémia koronavírusu ju pripravila o prácu v obchode so suvenírmi. Skrachoval kvôli prepadu turizmu. Okrem toho sa rozišla s partnerom a musela si nájsť nové bývanie. Aj keď si prenajala maličký byt, náklady sú pre ňu príliš vysoké. Z podpory sa jej žije ťažko.

Dúfame, že vám sa nič podobné nikdy nestane. Ukážeme si však niekoľko spôsobov, ako riešiť finančné problémy, alebo aspoň zmierniť ich dopad.

Návrhy pre školiteľov:

Pre predĺžených ľudí je finančná situácia často aj veľkou emocionálnou záťažou. Niekedy to zasahuje aj ich rodiny a priateľov. Z tohto dôvodu je často potrebná pomoc sociálnych pedagógov alebo sociálnych pracovníkov. V tejto súvislosti má dlhové poradenstvo tieto úlohy:

- Psychosociálne poradenstvo a podpora
- Objasnenie situácie v oblasti dlhu a súvisiacich dôsledkov
- Odstránenie obáv a pocitov viny

Cvičenie:

Urobte si prehľad o svojej situácii a presne analyzujte svoju finančnú situáciu.

Pomocou domácej kalkulačky zostavte plán rozpočtu. Vďaka nemu budete mať lepší prehľad o svojich výdavkoch a môžete tak zabezpečiť, aby ste neutrácali viac, ako máte k dispozícii.

Diskutujte s rodinou alebo priateľmi o spôsoboch, ako ušetriť peniaze a zmeniť svoje nákupné správanie

8.16 Zmena kariéry

Didaktické východiská a ciele vzdelávania

Zmena povolania môže byť pre mladých dospelých veľkým krokom v ich profesionálnom živote. Dochádza k nej vtedy, keď človek nie je spokojný so svojou prácou, alebo keď zistí, že jeho práca sa nevyvíja správnym smerom (nízky plat, uviaznutie na rovnakej pozícii). Pod pojmom kariérna zmena si predstavíme radikálnu zmenu povolania, napríklad z bankového úradníka na profesionálneho automechanika. Nejde len o typický prechod z podniku do podniku v rovnakej profesii a príbuznej funkcii, ale pôjde prinajmenšom o významnú zmenu pozície v rámci odvetvia.

Preto je obzvlášť dôležité poskytnúť mladým určité usmernenia a ukázať im možné alternatívy, aby sa zmena skončila úspechom.

Náš príbeh predstavuje Zuzanu, ktorá uvažuje o zmene svojej kariéry z účtovníčky na niečo iné. Tento proces má niekoľko častí.

Po absolvovaní tohto modulu by účastníci mali:

- Vedieť, ako si pripraviť osobné financie na novú kariéru.
- Vedieť vypracovať rozpočet potrebného na zmenu kariéry
- Porovnať výhody a nevýhody zmeny povolania
- Poznať svoje schopnosti a zručnosti
- Vedieť, aké otázky je treba položiť si pred prijatím rozhodnutia
- Poznať výhody a nevýhody vybraného povolania z hľadiska trhu práce

V neposlednom rade budeme tiež zvyšovať povedomie o „zelenom“ podnikaní a rozhodovať sa ohľadom alternatívnych možností, týkajúcich sa podnikania (predaja tovaru alebo služieb).

MONEY & LIFE SKILLS

Zmena kariéry

Príbeh

Čo sa z tohto príbehu naučíme

- V tejto kapitole sa zoznámime s príbehom mladej ženy Zuzany. Chce zmeniť svoj profesionálny život.
- Nahliadneme do jej rozhodovacieho procesu, v ktorom zvažuje aké má možnosti a ako môže pripraviť seba samu a svoje financie na túto zmenu.
- Na nasledujúcich stránkach sa dozvieme o možných prístupoch, ktoré k žiadanej zmene môžu viesť.

Tags: Osobnostný rast, Plánovanie, Úspory a investície

Návrhy pre školiteľov:

Ako školiteľ by ste si mali uvedomiť, že väčšina mladých dospelých potrebuje nájsť voľné zdroje, aby si vytvorili určitú bezpečnostnú hotovosť predtým, ako pristúpia k zmene povolania. Aj presun do iného pracovného sektora si vyžaduje určité sebavedomie a poznanie svojich talentov, ale aj slabých miest. Preto je dôležité vysvetliť im, že novú pracovnú pozíciu si nestačí len vybrať, ale treba o nej vedieť čo najviac. Odporúčame rozdeliť lekciu do niekoľkých krokov:

Cvičenie: Môže si Zuzana slobodne vybrať inú kariéru?

Najprv musí zistiť, koľko peňazí má na zmenu kariéry. Musí si skontrolovať plán svojej domácnosti, pretože každý mesiac musí platiť určité položky. Má na to dostatok prostriedkov?

Účastníci by si mali vybrať verziu, ktorá sa čo najviac približuje ich skutočnej finančnej situácii.

Po vyplnení čísel do tabuľky diskutujú o výsledkoch. Mali by sa zamerať na nasledujúce otázky:

- Existujú nejaké iné možnosti, ako znížiť výdavky?
- Aká je maximálna suma, ktorá je k dispozícii mesačne?
- Stačí mať úspory na financovanie zmeny zamestnania na 3, 6, 9 mesiacov?

Odkaz na kalkulačku k tomuto cvičeniu:

<https://training.moneylifeskills.eu/calc/index.php?localize=sk>

Ak je to možné, v závislosti od výšky mesačných výdavkov musí suma ušetrená na zmenu zamestnania pokryť výdavky na niekoľko nasledujúcich mesiacov. Školiteľ by mohol zvážiť pozvanie pracovníka z úradu práce alebo pracovného poradcu (experta), aby prediskutovali rôzne scenáre.

Cvičenie: Koľko peňazí potrebuje Zuzana pri zmene povolania?

Účastníci si vypočítajú rôzne alternatívy v závislosti od toho, aké povolanie si vyberú. Získajú tak predstavu o možnej výške výdavkov počas procesu zmeny povolania.

Scenár 1: Zo Zuzany sa stane pekárka.

Školiteľ vysvetlí nutnosť rekvalifikácie, bez ktorej takáto zmena nie je možná (v tomto prípade aj zdravotný preukaz na prácu s potravinami). Účastníci by mali vziať do úvahy cenu za školenie a čas, ktorý mu budú musieť venovať. Tieto čísla by mali pripočítať k odhadovaným životným nákladom. V prípade potreby by mali zvýšiť peňažnú rezervu s ohľadom na čas potrebný na rekvalifikáciu.

Účastníci by mohli diskutovať aj o prípadných ďalších rekvalifikáciách potrebných na zmenu kariéry a o spôsobe, ako to urobiť (večerné kurzy popri zamestnaní; odchod zo zamestnania a následná účasť na školení; iné).

Scenár 2: Zuzana začne podnikat' – otvorí si kaviareň.

Školiteľ vysvetlí výhody a nevýhody takéhoto rozhodnutia. Vedenie vlastného podniku nie je jednoduché – treba na to poukázať. Účastníci si musia do životných nákladov započítať odhadované výdavky na začatie vlastného podnikania. Existuje aj možnosť vziať si na začiatok pôžičku. Diskusia by mala zahŕňať aj environmentálne aspekty – v kaviarni sú obvyklé jednorazové poháre na kávu so sebou, je tu však aj možnosť používať kompostovateľné poháre.

Účastníci vypočítajú rôzne alternatívy a prediskutujú možné spôsoby, ako splniť svoje rozhodnutie a byť „zelený“ popri vykonávaní svojej vysnívanej práce.

Okrem finančnej prípravy môžete ako školiteľ pomôcť účastníkom odhaliť ich osobné schopnosti. Mladí dospelí majú obrovské možnosti, akú cestu si vybrať, najmä ak nemajú rodinu. V závislosti od skupiny môžete účastníkov vyzvať, aby predstavili svoje schopnosti z hodnotiaceho zoznamu a podľa toho sa pokúsili nájsť si prácu.

Cvičenie: Vie Zuzana, v akej práci je dobrá?

Účastníci diskutujú o otázke budúceho zamestnania a hľadajú to, v čom sú dobrí. Budú potrebovať svoj hodnotiaci zoznam z cvičenia na sebazvedľávanie a v skupine budú diskutovať o možných zamestnaniach pre každého z nich.

Odkaz na kalkulačku k tomuto cvičeniu:

<https://training.moneylifefskills.eu/calc/index.php?localize=sk>

8.17 Šatník

Didaktické východiská a ciele vzdelávania

Niekedy z vnútornej potreby a niekedy z nevyhnutnosti musíte premýšľať o obnove svojho šatníka. V živote sú situácie, ako napríklad prvé zamestnanie, nová pozícia, firemné stretnutie alebo iná oficiálna udalosť, ktoré si jednoducho vyžadujú nutnosť zmeniť a/alebo doplniť šatník. Pre väčšinu ľudí je tento proces spojený predovšetkým, ak nie výlučne, s nákupom nového oblečenia a doplnkov, a teda s vysokými nákladmi. Na druhej strane, široko propagované postoje šetrnosti k životnému prostrediu čoraz častejšie vyžadujú od spotrebiteľov premyslené nákupy. Zároveň sa ukazuje, že máme príliš málo miesta na to, aby sme všetky veci mohli skladovať. Nevedno, čo robiť s oblečením, ktoré už nepoužívame, je nám príliš malé, príliš veľké, mierne poškodené alebo podľa nás nemoderné. Aj trend „zodpovednej módy“ nám dáva niekoľko tipov, ako zodpovedne spravovať svoj šatník, napr. namiesto kupovania nového oblečenia ísť do second handu (kúpiť z druhej ruky), opraviť to poškodené, upraviť kúsky ktoré nám nesedia, alebo si ich s niekým vymeniť.

Preto je dôležité poskytnúť mladým určité usmernenie a ukázať im možné varianty obnovy šatníka, aby sa potreba obmeny oblečenia prispôsobila našim finančným možnostiam.

Náš príbeh predstavuje Alicu, ktorá práve získala stáž ako sekretárka vo veľkom podniku. Spoločnosť má oficiálne pravidlá obliekania (tzv. dress-code). Žiaľ, Alicin šatník je dosť chudobný a nevyhovujúci. Potrebuje si zmeniť oblečenie, ale musí byť opatrná s peniazmi. Príbeh ju prevedie niekoľkými možnosťami, z ktorých si môže vybrať.

Po absolvovaní tohto modulu by mal byť účastník schopný:

- Poznať možnosti nákupu oblečenia za výhodnú cenu
- Poznať možnosti, ako osviežiť svoj šatník s obmedzeným rozpočtom
- Uviesť pozitívne a negatívne aspekty rôznych možností na osvieženie svojho šatníka
- Vyhľadávať a porovnávať ceny rôznych kusov šatníka s cieľom urobiť správne rozhodnutie o kúpe
- Vyhľadávať a porovnávať ceny úprav a opráv oblečenia
- Opísať pravidlá nakupovania
- Opísať riziká, ktoré sa vyskytujú pri nakupovaní.

Nakoniec budeme tiež zvyšovať povedomie o tom, ako žiť „zeleno“ a poukážeme na rôzne ekologické možnosti výmeny alebo obnovy oblečenia.

Šatník

Radi by ste vo svojom šatníku spravili pár zmien, ale nechcete pri tom minúť veľa peňazí? Že to nejde? Ale čoby!

Čo sa v tomto príbehu naučíme?

- o možnostiach kúpy oblečenia za dobrú cenu
- o tom, kde sa dá odev nakupovať a aká je kde ponuka
- o pravidlách nakupovania
- o rizikách, ktoré sú s nakupovaním spojené
- o pozitívach a negatívach nakupovania na rôznych miestach

Návrhy pre školiteľov:

Ako školiteľ by ste mali účastníkov viesť procesom obnovy šatníka. Aj keď pre mnohých ľudí to môže byť príjemná a jednoduchá úloha, existuje mnoho aspektov, ktoré musíme zohľadniť, ak chceme urobiť rozumný a ekologický nákup.

Najprv je dôležité poznať možnosti, ako osviežiť náš šatník. Účastníci by mali poznať výhody a nevýhody týchto možností, ako aj vzorové ceny.

Cvičenie: Spomeniete si na výhody a nevýhody rôznych možností obnovy šatníka, napr. nakupovanie vo výpredajoch či z druhej ruky, výmena oblečenia a oprava alebo úprava oblečenia?

V tomto cvičení by účastníci mali uviesť 3-4 pozitívne a 3-4 negatívne aspekty rôznych možností na osvieženie šatníka po prečítaní všetkých predchádzajúcich informácií, ktoré im boli predložené. Účastníci môžu pracovať v malých skupinách.

Okrem možností uvedených v školiacich materiáloch je vhodné porozprávať sa so skupinou, či vidí aj iné možnosti, ako si osviežiť šatník (napr. vyrobiť si oblečenie alebo doplnky sami).

V súčasnosti existuje čoraz viac webových stránok na nákup oblečenia a doplnkov, či už nových alebo použitých, alebo na výmenu oblečenia a doplnkov.

Cvičenie: Vyhľadajte a zapíšte:

- názvy aspoň 5 najobľúbenejších online obchodov s novým oblečením.
- názvy aspoň 5 najpopulárnejších online obchodov s noseným oblečením.

c) názvy aspoň 4 najobľúbenejších webových stránok zameraných na výmenu oblečenia.

Teraz je dobrá príležitosť, aby si účastníci uvedomili, aké dôležité je myslieť na prírodné prostredie pri výmene/doplnení/obnove šatníka. Ako školiteľ by ste mali viesť diskusiu o vplyve výroby oblečenia na životné prostredie a o možných ekologických riešeniach. V tejto chvíli stojí za zmienku trend tzv. zodpovednej módy (sociálne a environmentálne normy sa musia dodržiavať počas celého procesu výroby oblečenia).

Ďalším krokom je ukázať účastníkom, že nakupovanie z druhej ruky je jedným z takýchto riešení, ktoré je zároveň nízko nákladovým spôsobom osvieženia šatníka.

Cvičenie: Ako začať nakupovať z druhej ruky?

V tomto cvičení si účastník overí dostupnosť obchodov s použitým tovarom, ich ponuku a vyhľadá ceny rôznych položiek, aby sa mohol správne rozhodnúť pre nákup.

Okrem iných možností by sa mala spomenúť aj oprava a úprava oblečenia.

Cvičenie: Skontrolujte a porovnajte ceny

V tomto cvičení účastník vyhľadá a porovná ponuky odborníkov, ktorí môžu opraviť, upraviť či dať „nový život“ (starému alebo použitému) oblečeniu.

Školiteľ by mal diskutovať o najčastejších chybách pri nakupovaní oblečenia.

8.18 Pomoc starším príbuzným

Didaktické východiská a ciele vzdelávania

Vidíme, ako sa naše potreby časom menia. Tie, ktoré máme teraz, sú úplne odlišné od tých, ktoré majú ľudia nad 70 rokov. Mnohí z nás budú čeliť ťažkej situácii, keď budú musieť prijať rozhodnutie týkajúce sa niektorého z našich starších príbuzných. Bude to zodpovednosť, na ktorú budeme musieť byť pripravení, pretože niektorí z nich budú mať problém prijať nové potreby, ktoré sa objavia. Je dôležité vedieť, že okrem praktického a ekonomického rozhodnutia od nás budú potrebovať aj morálnu a sociálnu podporu, aby sme im novú kapitolu života v rámci možností spríjemnili. Celý život sa o nás starali – je čas, aby sme im to vrátili.

Dozviete sa o Antonovi, 77-ročnom taxikárovi na dôchodku. Žije sám, pred tromi rokmi mu zomrela manželka. Jeho syn Ladislav sa zmieta v mori pochybností týkajúcich sa starostlivosti o otca. Akú pomoc jeho otec potrebuje? Môže žiť sám? Je treba upraviť dom, v ktorom žije? Mal by k nemu prísť bývať?

Po absolvovaní tohto modulu by študent mal:

- Vedieť, ako na tieto otázky odpovedať, ako sa na novú situáciu pripraviť a poznať zdroje, ktoré môže potrebovať na zabezpečenie potrebnej starostlivosti a pohody.
- Vedieť, ako plánovať starostlivosť a poznať dostupné možnosti.
- Uvedomovať si ekonomické a pracovné aspekty pri plánovaní týchto záležitostí.
- Porovnať najčastejšie spôsoby starostlivosti (v domácnosti alebo mimo nej)
- Zistiť priemerné náklady na opatrovateľské služby.

MONEY & LIFE SKILLS

Pomoc starším príbuzným

Rozmýšľali ste niekedy nad tým, aké to bude, keď zostanete? Myslíte si, že sa o vás bude musieť niekto starať? A čo vaši blízki? Z väčšiny z nás sa v istom bode života môžu stať opatrovatelia. Budeme sa starať o našich príbuzných – sprevádzať ich na ceste k lekárovi, nakupovať im, dávať pozor na ich právne a finančné záležitosti a pomáhať im s pravidelným užívaním predpísaných liekov.

V tomto module sa naučíte:

- Ako si naplánovať opateru a spoznať dostupné možnosti?
- Ako spoznať zdroje, ktoré Vám pomôžu so starostlivosťou o nich a s udrжанím potrebnej pohody.
- Ako mať pri plánovaní na pamäti ekonomické a pracovné aspekty?
- Porovnáme základné podoby starostlivosti (doma a mimo domova)
- Pozrieme sa na priemerné náklady na opatrovateľské služby.

Návrhy pre školiteľov:

Môžete prísť na to, že mladí ľudia sa nezdajú byť ochotní starať sa o svojich starších príbuzných, pretože si myslia, že by to nemala byť ich zodpovednosť. Zmeniť ich názor a doviest' ich k tomu, aby sa o túto problematiku zaujímali, bude prvým krokom tejto lekcie. Potom sa budeme môcť venovať podrobnostiam.

Cvičenie: Myslíte si, že je treba, aby Anton išiel do špecializovaného zariadenia, alebo môže zostať vo svojom dome?

Táto otázka je zložitá, pretože je najdôležitejšia. Poslúži nám na to, aby sme sa vo veci hlbšie zorientovali. Účastníci sa budú musieť zamyslieť nad zoznamom Antonových potrieb a harmonogramom starostlivosti a nad jeho sociálno-ekonomickou situáciou – či potrebuje špecializovaný opatrovateľský dom a či si ho môže dovoliť. Správna odpoveď je, že Anton nepotrebuje ísť do domova dôchodcov a zatiaľ môže zostať vo svojom vlastnom dome.

Ak chcete tento postup aplikovať na iné prípady, účastníci môžu pracovať vo dvojiciach a zahrať si malú hru, kde budú hrať role. Jeden z nich bude starý človek. Musí podrobne opísať svoju situáciu, aby sa druhý mohol rozhodnúť, či ho možno nechať doma, alebo musí ísť do domova. Toto hranie rolí bude pokračovať aj počas nasledujúcich cvičení tohto modulu.

Ďalšia vec, ktorú by sa mali účastníci dozvedieť, sú rôzne druhy služieb, ktoré môžeme využiť pri starostlivosti o našich starších príbuzných, a ich priemerná cena. Na začiatku nášho nasledujúceho cvičenia budú účastníci hodnotiť všetky z nich a vyberať tú, ktorá je najvhodnejšia.

Cvičenie: Myslíte si, že dokážete rozlíšiť všetky dostupné opatrovateľské služby?

Keď sa oboznámia so všetkými konkrétnymi službami, účastníci najprv priradia správnu definíciu k správne mu pojmu. Potom nájdu druhú úlohu, v ktorej budú musieť urobiť to isté v prípade Antona.

Pri práci vo dvojiciach môžu pokračovať v hraní rolí. Tentoraz budú musieť premýšľať o najvhodnejšej službe pre oba prípady, ktorým sa venovali.

Teraz im ponúkne me zoznam služieb a ich priemerné náklady. Toto môže byť najťažšia úloha, pretože si vyžaduje plánovanie a premýšľanie.

Cvičenie: Dokážete všetky tieto informácie prispôbiť situácii niekoho, kto je vám blízky?

Odporúčame účastníkom, aby vytvorili plán starostlivosti o niekoho blízkeho alebo aby použili príklady, o ktorých premýšľali v predchádzajúcich cvičeniach.

Mali by vytvoriť zoznam potrieb a zdrojov a vypočítať náklady na najdôležitejšie služby, ktoré by potrebovali po revízii častí „Rozvrh potrieb a starostlivosti“ a „Náklady na služby“.

Toto cvičenie im pomôže dostať sa do kontaktu s najreálnejším aspektom problému a pomôže im uvedomiť si všetky drobné detaily, ktoré musia vziať do úvahy pred prijatím rozhodnutia.

Odkaz na kalkulačku k tomuto cvičeniu:

<https://training.moneylifeskills.eu/calc/index.php?localize=sk>

8.19 Úspory

Didaktické východiská a ciele vzdelávania

Nedostatočné povedomie mladých ľudí o potrebe sporenia je stále veľkým problémom. Proces zvyšovania povedomia o potrebe sporenia komplikuje aj konzumný spôsob života, nízke platy, možnosť nakupovať na splátky, dostupnosť kreditných kariet alebo jednoduchosť získania úverov za zvýhodnených podmienok.

Preto je dôležité vysvetliť mladým ľuďom, prečo sa oplatí sporiť a ako to robiť.

Mať úspory poskytuje pokoj, pocit istoty a psychickú pohodu. Potom sa nebojíme nepredvídaných výdavkov alebo dočasnej straty príjmu spôsobenej rôznymi faktormi (napr. stratou zamestnania, úrazom, chorobou). Tieto náhle, neočakávané životné situácie často prinášajú emocionálnu, psychickú a zdravotnú záťaž. Ak máte úspory, v takýchto situáciách sa nemusíte obávať, ako prežijete nasledujúce mesiace. Bude preto možné sústrediť sa na iné dôležité aspekty týchto okolností.

Keď sa vám podarí ušetriť na neočakávané výdavky, je vhodné myslieť aj na dlhodobú budúcnosť vás a vašich blízkych a finančne ju zabezpečiť.

Sporenie je šikovné a premyslené riadenie vlastných financií.

Preto je obzvlášť dôležité poskytnúť mladým určité usmernenie a uviesť im konkrétne kroky, ako začať sporiť a zhromažďovať úspory, aby si zabezpečili finančnú bezpečnosť.

Náš príbeh predstavuje manželský pár – Petra a Annu. Peter by chcel seba a svoju rodinu chrániť pred náhlymi, neplánovanými výdavkami. Vie, že by mal byť pripravený na rôzne neočakávané situácie. Niektoré sa dajú predvídať, dá sa pred nimi chrániť, niekedy sa však veci jednoducho stanú. Peter preto uvažuje, ako sa pripraviť na neočakávané životné situácie a zabezpečiť budúcnosť svojej rodiny. Dospel k záveru, že mať určité úspory by mu mohlo priniesť pokoj. Príbeh ho prevedie viacerými aspektmi zakladania a zhromažďovania úspor.

Po absolvovaní tohto modulu by mal študent:

- Vedieť, prečo je dôležité šetriť peniaze.
- Vedieť, ako začať sporiť.
- Vedieť opísať rozpočtové pravidlo 50/20/30.
- Byť schopný zostaviť plán sporenia.
- Byť schopný opísať, prečo niekto potrebuje pohotovostný fond.
- Vedieť, čo sú krátkodobé sporiace produkty.
- Vedieť, čo sú dlhodobé sporiace produkty.
- Vedieť, ako sa pripraviť na finančné dôsledky neočakávaných životných situácií.
- Poznať tipy, ako začať šetriť peniaze.

MONEY & LIFE SKILLS

Úspory

Chcete si niečo nasporiť? Máte obavy zo svojej finančnej budúcnosti? Je načas začať so šetrením a investovaním!

Čo sa v príbehu dozvieme?

- Prečo je dôležité šetriť si peniaze
- Ako na to
- Čo je pravidlo 50/20/30
- Ako si vytvoriť sporiaci plán
- Prečo potrebujete pohotovostný fond
- Čo sú krátkodobé sporiace produkty
- Čo sú dlhodobé sporiace produkty
- Tipy ako začať so sporením

Návrhy pre školiteľov:

Táto téma si vyžaduje, aby ste študentom vysvetlili rôzne aspekty. Preto je lekciu dobré rozdeliť na niekoľko častí.

Začnite vysvetlením, čo znamená sporenie a investovanie.

Potom vyzvite účastníkov, aby sa zapojili do nasledujúcej aktivity.

Cvičenie: Význam pravidelného sporenia

- Prečo ľudia nešetria?
- Prečo by ľudia mali sporiť?
- Je ťažké sporiť?
- Ako začať sporiť?

Účastníci by mali diskutovať o týchto otázkach.

Ak sa vrátíme k príbehu Petra a Anny, je dôležité spoznať výdavky a príjmy ich rodiny a zistiť, či majú nejaké voľné zdroje.

Cvičenie: Koľko peňazí si Peter a Anna môžu odložiť bokom?

Peter môže použiť VÝPOČET DOMÁCEHO ROZPOČTU, aby spoznal finančné možnosti svojej rodiny. Získa tak prehľad o aktuálnej situácii svojej rodiny. Zistí tak, či majú nejaké voľné peniaze, a ak áno, koľko ich majú mesačne a/alebo ročne. Petrovi a Anne to pomôže pri rozhodovaní o správnej výške úspor. Je dôležité určiť, čo Peter a Anna potrebujú a čo chcú.

V rámci tohto cvičenia by sa účastníci mali zamerať na nasledujúce otázky:

- Majú Peter a Anna nejaké voľné peniaze, ktoré sa dajú ušetriť?
- Aká je maximálna suma voľných peňazí, ktorú majú mesačne k dispozícii?
- Existuje podľa vás správna výška úspor, ktorú treba mať?

Odkaz na kalkulačku k tomuto cvičeniu:

<https://training.moneylifeskills.eu/calc/index.php?localize=sk>

V tomto bode by ste ako školiteľ mali otvoriť diskusiu o možných spôsoboch rozdelenia úspor.

Cvičenie: Ako môžu Peter a Anna rozdeliť svoje úspory?

- Kde je možné uložiť úspory?
- Aké sú výhody a nevýhody týchto možností?

Účastníci by mali o týchto otázkach diskutovať.

Ako školiteľ by ste mali ukázať, prečo je dôležité začať sporiť v mladom veku, a predstaviť, ako môže rovnaká suma pravidelného sporenia v rôznych počiatočných časových bodoch viesť k rozdielu v sume, ktorá sa nazbiera v dôchodkovom veku.

Účastník by sa mal dozvedieť, čo znamenajú ciele sporenia.

Cvičenie: Aký je Petrov a Annin plán úspor?

Peter a Anna si overujú rôzne možnosti rozdelenia svojich úspor, pretože vedia, že keď si peniaze ponechajú v hotovosti, stratia na hodnote. Určili si ciele sporenia svojej rodiny. V rámci krátkodobého fondu pre prípad núdze chcú mať určitú sumu peňazí, ktorá by mala byť ľahko dostupná. Chcú začať šetriť na narodenie dieťaťa, ako aj na väčšie auto. Zvažujú niekoľko možností. Chcú ich porovnať odhadom budúcej hodnoty svojich úspor. Chceli by vidieť, ako to bude vyzeráť, keď budú peniaze vkladať v rôznych frekvenciách. Budú z úspor platiť nejakú daň? Koľko môžu zarábať na úrokoch? Čo sa stane, ak si vyberú určitú sumu peňazí?

V rámci tohto cvičenia by sa účastníci mali zamerať na:

- pochopenie cieľov sporenia
- možnosti rozdelenia úspor s prihliadnutím na ciele sporenia
- faktory, ktoré určujú budúcu hodnotu úspor

Odkaz na kalkulačku k tomuto cvičeniu:

<https://training.moneylifeskills.eu/calc/index.php?localize=sk>

Účastníkom by sa mal vysvetliť aj význam investovania peňazí do sporiacich nástrojov, ktoré ponúkajú zložené úročenie. Mohlo by sa to urobiť prezentáciou toho, ako môže rovnaká suma počiatočných

úspor viesť k veľkému rozdielu v akumulovaných úsporách pri zloženom úročení v porovnaní s jednoduchým úročením.

Cvičenie: Ako vypočítať úrok?

V tomto cvičení sa účastník oboznámi so vzorcami na výpočet jednoduchého a zloženého úroku pri vkladaní peňazí aj pri prijatí a poskytnutí pôžičky.

Keď hovoríme o sporení, treba spomenúť, že to nie je len zhromažďovanie peňazí na bezpečnom mieste, ale aj znižovanie výdavkov a hľadanie nových príjmov do rozpočtu domácnosti.

Cvičenie: Kde hľadať úspory?

Účastníci by najprv mali diskutovať o spôsoboch, ako vo všeobecnosti míňať menej peňazí. Potom by sa mali zamyslieť nad tým, čo môžu urobiť, aby hľadali úspory.

8.20 Domáce zvieratko

Didaktické východiská a ciele vzdelávania

V dnešnej spoločnosti je prítomnosť zvierata v dome naďalej dôležitá, ale v porovnaní s minulosťou sa riadi presnejšími a prísnejšími predpismi a pravidlami. Preto dnes treba posudzovať aj ekonomické hľadisko nákupu zvierata a starostlivosti oň. Bez ohľadu na zvolený druh zvierata zostávajú niektoré výdavky nemenné a ovplyvňujú hospodárenie človeka a rodiny. V súvislosti s výberom domáceho zvierata sa objavila dôležitá téma týkajúca sa etiky miesta, kde zviera kupujeme. Podme načrtnúť a analyzovať prípad najrozšírenejšieho domáceho zvierata: PSA.

Po absolvovaní tohto modulu by mal študent:

- Vedieť, či je pripravený na domáce zviera.
- Byť schopný vybrať si správne domáce zvieratko.
- Vedieť, koľko stojí starostlivosť o domáceho maznáčika.
- Poznať skutočnú hodnotu domáceho zvieratka.

MONEY & LIFE SKILLS

Domáce zvieratko

Prítomnosť zvieratka nám vie pomôcť s prekonávaním samoty. Našími spoločníkmi bývajú najčastejšie psy. Čo však so sebou prináša príchod zvierata do nášho života? Aké povinnosti a náklady to so sebou nesie? Najprv je treba všetko premyslieť, aby sme sa vyhli neskorším nepríjemným situáciám.

Na čo sa v príbehu pozrieme?

- Ste pripravení na zvieratko?
- Výber správneho miláčika
- Koľko stojí mať zvieratko?
- Skutočná hodnota domáceho zvieratka

Návrhy pre školiteľov:

Je dôležité, aby cvičiteľ zdôraznil dva rôzne, ale rovnako dôležité aspekty tejto témy – etický, ktorý súvisí s tým, kde si psa zaobstarat (napr. z útulku či od chovateľa, čistokrvného, alebo „orieška“, a podobne) a dôležitosť času, ktorý bude treba na starostlivosť o zviera, a druhý aspekt, ktorý súvisí skôr s financiami, veterinárnym lekárom, krmivom atď. Keď oba aspekty posúdime, pomôže nám to dospieť k poučenému výberu.

Cvičenie: Pomôžte Julovi vybrať si psa.

Julo žije sám a pracuje 8 hodín denne, každý deň od pondelka do piatku.

Cesta do práce mu trvá približne hodinu.

Žije v prenájme v malom byte, ktorý však má spoločnú záhradu a malú terasu. Julo začal pracovať nedávno, takže nemá príliš vysoký plat.

Analyzujte všetky prvky, ktoré máte k dispozícii, a určte, aký druh psa by si mal Julo zaobstaráť a kde by ho mal nájsť.

Svoje odpovede zdôvodnite konkrétnymi a reálnymi príkladmi.

Toto cvičenie vám umožní pochopiť význam kúpy psa – v morálnej rovine (čas a energia, ktorú mu bude treba venovať), ako aj z pohľadu výberu vhodného miesta na chov.

Táto analýza umožní účastníkom lepšie pochopiť tému a poskytnie im podnety na zamyslenie.

Cvičenie: Koľko vás stojí váš pes?

Skúste si predstaviť všetky výdavky, ktoré sa môžu týkať psa. Vytvorte si zoznam (veterinár, očkovanie, krmivo atď.)

Ak potrebujete pomoc, porozprávajte sa s niekým, kto chová psy, prípadne s veterinárom.

Dozviete sa tak o mnohých výdavkoch, o ktorých ste nevedeli alebo ste si mysleli, že nie sú dôležité – napríklad obojok, prípravok proti blchám atď.

Toto cvičenie vám ukáže, koľko peňazí treba na starostlivosť o zvieratko.

Cvičenie: Predstavte si, že ste Julo.

Vezmite si za vzor druh psa, ktorý ste pre Jula vybrali v prvom cvičení.

Teraz simulujte výdavky, ktoré ho budú čakať v nasledujúcom roku.

Vyplňte túto tabuľku

Kategórie výdavkov	Náklady na mesiac	Náklady za rok
	€	€
	€	€
	€	€

Odkaz na kalkulačku k tomuto cvičeniu:

<https://training.moneylifeskills.eu/calc/index.php?localize=sk>

8.21 Ako si usporiadať výdavky / domácnosť

Didaktické východiská a ciele vzdelávania

Vedieť hospodáriť s ekonomickými zdrojmi rodiny je veľmi zložité, ale dôležité, aby sme mohli pokojne žiť a dovoliť si robiť alebo kupovať veci, ktoré by sme si bez plánovania nedovolili. Riadenie rodinného rozpočtu je porovnateľné s riadením rozpočtu malej firmy. Je potrebné robiť prognózy, investičné rozhodnutia a presne vypočítať všetky výdavky alebo náklady súvisiace s ľuďmi alebo vecami. Život nás vždy stavia pred neočakávané udalosti, ktoré môžu byť malé (porucha domáceho spotrebiča), ale bohužiaľ vo väčšine prípadov sú významné; porucha auta, neočakávané zdravotné výdavky (napr. okuliare alebo ortodontický prístroj) atď. To všetko sú zdanlivo banálne veci. Čo sa však stane, keď urobíme chybu? Napríklad keď sme veľa minuli na dovolenku a len čo sa vrátíme, zistíme, že auto neštartuje alebo sa nám pokazila práčka? Dostávame sa do ťažkostí a mnohokrát sa musíme zadlžiť, aby sme sa s nečakanými udalosťami vyrovnali. Musíme požiadať o pôžičku alebo utiahnuť opasok.

V našom príbehu rozprávame o živote Valentíny a Richarda, mladého páru s dvoma malými deťmi, ktorí bojujú s účtami, aby vystačili s peniazmi, a s túžbou odložiť si niečo do budúcnosti či len pokojnejšie žiť.

Po absolvovaní tohto modulu by mal študent:

- Byť schopný poučiť sa z minulosti: koľko ste minuli za posledných 12 mesiacov?
- Vedieť zostaviť rodinný rozpočet.
- Plánovať svoje budúce výdavky.
- Vedieť, že úspory = zodpovedné hospodárenie.

Na konci lekcie budeme vedieť nielen to, ako hospodáriť s peniazmi, ale aj to, ako si osvojiť model zodpovednej ekonomiky.

MONEY & LIFE SKILLS

Ako spravovať rodinný rozpočet?

Máte problém naplniť všetky svoje potreby? Nedokázate vôbec ušetriť, či dokonca nevychádzate už pred koncom mesiaci? Chceli by ste sa naučiť lepšie pracovať s peniazmi? V tomto príbehu sa s rovnakou situáciou stretávajú postavy Valentíny a Richarda. Prostredníctvom ich príbehu sa naučíte najdôležitejšie body bezpečného a zodpovedného vedenia rodinného rozpočtu.

Čo nás tento príbeh naučí:

- Poučte sa z minulosti: koľko ste utratili za posledných 12 mesiacov?
- Ako zostaviť rodinný rozpočet
- Plánovanie budúcich výdavkov
- Úspory = zodpovedné vedenie rozpočtu

Návrhy pre školiteľov:

Musíte mať na pamäti, že mladí ľudia nechcú na niečo čakať. Majú tendenciu prinášať obety v mene niečoho čo vidia, čo je hmatateľné. Majú tendenciu ignorovať alebo považovať neočakávané udalosti, problémy alebo situácie, ktoré by mohli nastať v budúcnosti, za niečo vzdialené. Počas lekcie je dôležité, aby si zvykli myslieť o budúcnosti pragmaticky a zdôrazňovať, že hocikedy sa môže všetko zmeniť.

Cvičenie: Skúste si vytvoriť rodinný rozpočet

Toto cvičenie môžete robiť sami alebo vo dvojiciach. Predstavte si, že ste Valentína alebo Richard.

Zhromaždite všetky informácie, ktoré môžete získať pri zostavovaní rodinného rozpočtu. Zozbierajte faktúry, účty atď. Rozdeľte ich podľa výdavkových položiek a do stĺpca nižšie uveďte celkovú sumu za rok alebo jej prognózu.

POZOR: VÁŠ VÝSLEDOK BY MAL BYŤ ČO NAJREÁLNEJŠÍ

Potom skúste predpovedať, koľko by ste mohli ušetriť na základe toho, aký bude váš predpokladaný rozpočet na budúci rok.

Odkaz na kalkulačku k tomuto cvičeniu:

<https://training.moneylifeskills.eu/calc/index.php?localize=sk>

Pomocou tohto cvičenia si môžete pozrieť, koľko peňazí máte a ako veľa ste minuli. Je veľmi užitočné na to, aby ste si uvedomili, koľko ročne miniete na potreby a tovar, ktorý nie je nevyhnutný.

Je dôležité uvedomiť si, ako sa peniaze míňajú, a na čo.

Cvičenie: Skúste si poradiť s nepredvídanou udalosťou

Predstavte si, že Valentína a Richard presne dodržiavajú svoj plán výdavkov, každý mesiac sa im podarí neprekročiť ho a ušetriť dostatok peňazí na kúpu nového televízora (5G, inak by televízor nefungoval bez dekodéra za 125 €). Predpokladali, že minú 700-800 eur a ďalších 200 eur si odložia na nepredvídané udalosti alebo na dôchodok.

Správca bytovky im však oznámil, že kvôli následkom zlého počasia treba zrekonštruovať stenu. Náklady pre ich rodinu predstavujú 945 eur, ktoré majú zaplatiť do júna nasledujúceho roka.

Prosím, pomôžte im prísť k rozumu! Spíšte krátku správu, v ktorej im vysvetlíte, ako by mohli problém vyriešiť. V prílohe nájdete ich rozpočet.

Odkaz na kalkulačku k tomuto cvičeniu:

<https://training.moneylifeskills.eu/calc/index.php?localize=sk>

Po tomto cvičení účastníci pochopia, aké dôležité je zodpovedne riadiť svoj rozpočet a určiť, koľko prostriedkov je potrebné ponechať ako bezpečnostnú rezervu. Okrem toho to môže byť východisko pre to, aby dospeli k pochopeniu, ktoré oblasti a položky rozpočtu sa dajú okresať.

Cvičenie: Pomôžte niekomu zostaviť rodinný rozpočet

Ako ste videli v prípade Valentíny a Richarda a ako ste urobili aj vy, príprava rozpočtu nie je jednoduchá.

Vychádzajte z údajov a informácií uvedených nižšie a skúste zostaviť výdavkový rozpočet. Vychádzajte z týchto údajov a pripočítajte k nim všetky ostatné výdavky (na stravu, zdravie, cestovanie atď.) podľa vlastného odhadu:

- Ročný plat približne 23-24 000 €
- Žena v domácnosti, ktorá chodí dvakrát týždenne do posilňovne, minie približne 60 eur mesačne
- 7-ročný syn, ktorý chodí trikrát týždenne na hodiny tanca. Lekcie stoja 120 € mesačne
- vlastný byt s rozlohou 65 m² a s mesačným nájomom 535 €
- Platba za televíziu 30 € mesačne

Odkaz na kalkulačku k tomuto cvičeniu:

<https://training.moneylifeskills.eu/calc/index.php?localize=sk>

8.22 Investície

Didaktické východiská a ciele vzdelávania

Mladým ľuďom, ktorí majú problémy s príjmom, sa investície môžu zdať zbytočným luxusom. Mali by však mať povedomie aj o tomto sektore.

Študenti by mali poznať základné pravidlá investovania, uvedomiť si rozdiel medzi sporením a investovaním, vedieť, aké otázky si položiť pred investíciou a aké sú rôzne možnosti investovania peňazí a ich riziká.

Investície nie sú len o peniazoch. V závere tohto kurzu sa pozornosť študentov upriami na nepeňažné otázky. Zistia, prečo je ešte dôležitejšie investovať do svojho života, vzdelania, zdravia, spoľahlivých a dôveryhodných priateľstiev a vzťahov.

MONEY & LIFE SKILLS

Investície

Mladí ľudia, čo zápasíte s nedostatkom peňazí – investície sa vám môžu zdať ako nepotrebný luxus. Prejsť si tento modul však stojí za to!

Na čo sa v príbehu pozrieme

- Rozdiel medzi sporením a investovaním
- Na čo sa pýtať skôr, než do niečoho investujeme
- Základné pravidlá investovania
- Rôzne možnosti finančných investícií a ich riziká
- Prečo je vlastne dôležité investovať do svojho života, a čo to znamená

Cvičenie:

Diskutujte s priateľmi alebo rodinou: aký zmysel má šetriť alebo investovať peniaze, ak vaše telo a prostredie, v ktorom žijete nie sú v poriadku? Fitness a financie idú ruka v ruku! Vaše zmýšľanie je najdôležitejším prvkom úspechu vo svete fitness aj vašich osobných investičných rozhodnutí.

Erasmus+

Koordinátor:

EBiassociation
Education Business Innovations

Stowarzyszenie „EBI Association”
www.ebi.org.pl

Partneri:

Asociación andaluza
de apoyo a la infancia - ALDAIMA
www.aldaima.org

Ente Bilaterale Veneto
www.ebveneto.it

Greek Academic Network - GUNet
www.gunet.gr

INTEGRA INŠTITUT
Inštitut za razvoj človekovih
potencialov

QUALED, občianske združenie
pre kvalifikáciu a vzdelávanie
www.qualified.net

Wissenschaftsinitiative Niederösterreich (WIN)
www.wissenschaftsinitiative.at